PRESA

Pitești

Restituiri

Revistă-document a Centrului Cultural Pitești

Anul VIII Nr. 3 (19)/2010
Serie nouă

Mareșalul Ion Antonescu

Istoria merge înainte

MARIUS CHIVA

Păcatele Mareşalului Antonescu au fost oarecum „spălate" prin abuzurile de azi şi prin influenţa pe care o au sovieticii asupra ţării.

Ieri, încă vinovat, Mareşalul cade ca un martir al cauzei româneşti, pentru că România nu mai cunoaşte decât o singură ameninţare: Rusia. În jurul lui se va naşte o legendă care va îndulci judecata istoriei, şi care va dăinui peste timp.

„Moartea ce i se trage din mânia imperiului vecin îl apropie de sufletul unui popor care se simte în întregime ameninţat de acea împărăţie"[1].

În vreme ce în România el a fost hulit printr-o campanie politică şi propagandistică, fiind în clipa demiterii sale, respectiv 23 August 1944, şi până în decembrie 1989, un personaj politic interzis în ţara sa, adevăratul Antonescu a fost descoperit în exil.

Imediat după 1989, cercetarea istorică românească şi istoriografia au realizat recuperarea ştiinţifică necesară nu numai a Mareşalului Ion Antonescu, ci şi a altor lideri politici importanţi, ţinuţi la index după anul de graţie 1945.

Chiar regele Mihai I în persoană a observat cu temei, sub acest aspect, că Antonescu aparţine istoriei şi faptelor lui. Nu le poţi da interpretări care să-l disculpe. Ori, dimpotrivă, să-l acopere de vini. „Istoria nu se ocupă de aşa ceva, Antonescu aşa cum a fost rămâne un mare personaj".[2]

În faţa tribunalului, numit sugestiv al poporului, iar procesul, al marii trădări naţionale, mareşalul Ion Antonescu şi echipa sa au fost judecaţi – potrivit actului de acuzare nr. 1 din 29 aprilie 1946 – pentru dezastrul ţării şi crime de război.

Judecata din 1946 a fost pătimaşă şi sentinţa: condamnarea la moarte a Mareşalului Antonescu şi a unora dintre colaboratori, era dată înainte de aşa-zisa judecată.[3]

Astăzi, dezbaterea problemei Antonescu este profund afectată de avertismentul că Occidentul, SUA în esenţă, n-ar... agrea aşa ceva. Ca să nu ne mai referim la opinia prea larg răspândită cum că acest capitol al istoriei naţionale ar ascunde pericole şi curse incredibile, ce-ar putea afecta în ultimă instanţă poziţia României în cadrul Comunităţii Europene şi în cea Euro-Atlantică. Atunci, ce altceva rămâne decât să ne preocupăm de trecut, ignorând toate avertismentele prezentului care, dacă ar fi acum absente, mâine ori poimâine ar permite, cu siguranţă, ivirea altor cazuri şi care nu vor mai avea, bineînţeles, legătură cu cazul Antonescu.

Iar aceasta, dintr-o raţiune elementară: peste tot şi peste toate istoria merge înainte.

Generalul magistrat Ioan Dan a avut curajul de a investiga întreg dosarul procesului fantomatic al mareşalului Ion Antonescu.

S-a adeverit, astfel – observa înaltul magistrat – prezicerea mareşalului Antonescu din scrisoarea adresată soţiei sale la 17 mai 1946, referitoare la modul în care „poporul român de jos" fusese constrâns să asiste neputincios la opera infamă a tribunalului din Bucureşti:[4]

„Judecata lui pătimaşă de azi nu ne înjoseşte şi nici nu ne atinge. Judecata lui de mâine va fi singura dreaptă şi ne va înălţa".

Istoricii şi-au focalizat atenţia şi au investigat dosarul sau cazul mareşalului, fost conducător al statului român în perioada 1940-1944.

Mareşalul rămâne în seama istoricilor şi prin aceasta, istoriei. Nu aparţine politicienilor care, fie l-au trădat ori l-au asasinat, fie l-au încredinţat oprobriului public general în

anii comunismului, fie l-au dat uitării, ceea ce este mult mai grav.

Dacă ar fi să dăm crezare spuselor mareşalului: „Prevăd un al treilea război mondial care va pune omenirea pe adevăratele ei temelii sociale. Ca atare, dumneavoastră şi urmaşii dumneavoastră veţi face mâine ceea ce eu am încercat să fac astăzi, dar am fost înfrânt. Dacă aş fi fost învingător, aş fi avut statui în fiecare oraş al României"...[5] Ceea ce trăim astăzi certifică o dată în plus trăirile de atunci ale mareşalului.

1 Gheorghe Buzatu, *„România cu şi fără Antonescu"*, Iaşi, Editura Moldova, 1991, p. 338.
2 Mihai I al României, *„Cuvinte către români"*, Ediţia Gheorghe Buzatu, Iaşi, Editura Glasul Bucovinei, 1992, p. 40.
3 I. Dan, *„Procesul Mareşalului Ion Antonescu"*, Bucureşti, 1993,p. 279.
4 Gheorghe Buzatu, din *Istoria Secretă a celui de-Al Doilea Război Mondial*, vol. 2. Bucureşti, Ed. Enciclopedică, 1995, p.274
5 Gheorghe Buzatu, *„România cu şi fără Antonescu"*, Iaşi, Ed. Moldova, p. 336

Ion Antonescu - strălucită carieră militară

MARIUS MOTREANU

Una dintre cele mai controversate personalităţi politice ale României moderne, Ion Antonescu s-a născut la 2/14 iunie 1882, la Piteşti, în familia ofiţerului de carieră Ion Antonescu. Crescut de mic într-o educaţie spartană, în rigorile exigenţei militare, după absolvirea cursurilor şcolii primare au urmat patru ani de gimnaziu, apoi şcoala fiilor de militari (liceul militar) de la Craiova, pe care a absolvit-o la 25 iunie 1902. În acelaşi an, s-a înscris la Şcoala Militară de Infanterie şi Cavalerie, ale cărei cursuri le-a absolvit în anul 1904, la 1 iulie, fiind înaintat la gradul de sublocotenent în arma cavaleriei.

Sublocotenent la Regimentul 1 Roşiori, s-a distins în timpul Răscoalei din 1907, când, în fruntea unui mic detaşament care apăra intrarea în Galaţi, fără a trage un foc de armă a convins ţăranii răsculaţi să nu intre în oraş. Pentru aceasta a fost felicitat de inspectorul general al cavaleriei, prinţul moştenitor Ferdinand. A fost avansat locotenent în 1908.

În 1911 a fost admis în Şcoala Superioară de Război de la Saint Cyr, Franţa, pe care a absolvit-o în 1913, primind gradul de căpitan. A participat la cel de-al doilea război balcanic, ca ofiţer de operaţii în statul-major al Diviziei 2 Cavalerie, funcţie în care s-a remarcat în mod deosebit, fiind decorat, la încheierea campaniei, cu Medalia „Virtutea Militară de Aur" – de pace (7 octombrie 1913). Între 1 noiembrie 1914 şi 1 aprilie 1915 a servit la Şcoala de Ofiţeri de Cavalerie de la Târgovişte.

A participat la Primul Război Mondial (1916-1918), în funcţie de şef al statului-major al generalului Constantin Prezan (din 1930, mareşal). În această funcţie, Antonescu a conceput planurile de apărare a Moldovei faţă de invazia trupelor germane conduse de feldmareşalul Mackensen în a doua jumătate a anului 1917 (din 1916, majoritatea României se afla sub ocupaţie germană). Regele Ferdinand i-a recunoscut meritele, spunând: *Antonescu, nimeni altul nu poate şti mai bine decât regele tău marile servicii pe care le-ai adus ţării în acest război*! Pentru aportul la cucerirea Budapestei şi înfrângerea Armatei Roşii Ungare, locotenent-colonelul Ion Antonescu a fost decorat cu Ordinul „Mihai Viteazul", clasa a III-a (Decretul Regal nr. 5454/31 decembrie 1919). În război, Antonescu şi-a câştigat reputaţia de comandant militar priceput şi pragmatic, executant

Mareşalul Ion Antonescu, imagini de dinaintea execuţiei.

meticulos și dur, ceea ce i-a și adus porecla de „câinele roșu".

Între 1922 și 1926, Antonescu a fost atașat militar al României în Franța, Marea Britanie și Belgia. După reîntoarcerea în România a fost comandantul Școlii Superioare de Război (1927-1930), șeful Marelui Stat-Major al Armatei (1933-1934), promovat general de divizie la 25 decembrie 1937 și după trei zile a fost numit ministru al Apărării în guvernul de 44 de zile al lui Octavian Goga (1937-1938). În urma unei afirmații vexatorii la adresa lui Carol al II-ea, *și-a clamat notoriu moralitatea prin refuzul de a se așeza la masă cu regele acompaniat de Elena Lupescu, pe motiv că nu stă la masă alături de-o c... (metresă), deși el însuși își alesese o femeie încă măritată, pe Maria Fueller înainte ca aceasta să fi fost divorțată* - a fost demis și trimis disciplinar la comanda Corpului 4 Teritorial apoi, în 1940, i s-a impus domiciliu forțat la mănăstirea Bistrița.

Când Carol al II-lea și regimul său ajung în prag de prăbușire, la 4 septembrie 1940, Antonescu este numit conducătorul guvernului, acordându-i-se puteri depline. Ca urmare a situației grave din țară, generalul îi cere lui Carol al II-lea, în seara zilei de 5 septembrie, la ora 21.30, să abdice. Astfel, în primele ore ale zilei de 6 septembrie, Carol al II-lea a semnat actul prin care anunța că a hotărât să treacă fiului său Mihai „grelele sarcini ale domniei". În aceeași zi, noul rege Mihai I depune jurământul, după care semnează primul său decret: *(Art. 1. Învestim pe domnul general Ion Antonescu, președintele Consiliului de Miniștri, cu depline puteri pentru conducerea statului român.* Aceste puteri depline le-a deținut până la data arestării lui.

La 16 septembrie 1940, Ion Antonescu s-a autopromovat la gradul de general de corp de armată, iar la 5 februarie 1941, la cel de general de armată. A fost decorat de germani cu „Crucea de Fier" în rang de cavaler, la 6 august 1941, pentru ca la 21 august 1941 să primească ordinul „Mihai Viteazul", clasa a II-a și clasa I (cea mai înaltă decorație de război românească).

Generalul Antonescu a fost înălțat la demnitatea de mareșal (era al treilea mareșal din armata română după Alexandru Averescu și Constantin Prezan, fără a lua în calcul pe mareșalii din familia regală, inclusiv pe Mihai I, proclamat mareșal onorific în aprilie 1941) la 22 august 1941.

Bibliografie:

*** *Dosarele Istoriei*, an VII. nr. 6 (70), 2002;

*** *Dicționar enciclopedic,* București, Ed. Enciclopedică, 1993, vol I;

*** *De la Școala Superioară de Război la Academia de Înalte Studii Militare - , profesori absolvenți 1889-1995,* Ed. Academiei de Înalte Studii Militare. 1995;

Dobrinescu, Valeriu Florian, Nicolescu, Gheorghe, *Plata și răsplata istoriei. Ion Antonescu militar și diplomat, 1914,* Iași, Imprimeria Institutului European, 1994;

Gheorghe, Cristache, Tucă, Florian, Dobre, Cezar, Voievozi, *Domnitori, Principi. Regi. Președinți și alți șefi de stat din spațiul românesc - dicționar* - București. Ed. DC Promotion, 2004;

Neagoe, Stelian, *Oameni Politici Români - enciclopedie* - București, Ed. Machiavelli, 2007;

Nicolescu, Nicolae C. *Enciclopedia șefilor de guvern ai României.* București, Ed. Meronia. 2006.

Să trăiți, Domnule Mareșal!

CONSTANTIN VĂRĂȘCANU,
Asociația Națională „Cultul Eroilor", Filiala Argeș

... Și Alexandru se pare că a fost asasinat, în plină glorie (în alt mod, desigur) și Caesar și Napoleon... Numele lor sunt astăzi ISTORIE.

Ați fost un strateg desăvârșit, ați primit cea mai înaltă distincție a Armatei Române pe frontul Reîntregirii Naționale, chiar din partea lui Ferdinand cel Loial, care a luat-o de pe vestonul său și v-a prins-o în piept, să o purtați cu mândrie.

Ați fost șef de promoție la Saint-Cyr și atașat militar al României în Franța și Anglia, v-ați asumat conducerea statului într-un moment de cumpănă al neamului nostru, cu trupul țării amputat, v-ați dedicat toată ființa refacerii hărții neamului românesc, pe care o purtați mereu în inimă și pentru care ați sângerat cu țara în trei campanii militare, ați avut curajul să treceți „hotarul nedrept" în două războaie mondiale și... cu ce v-ați ales? Cu trădare, ... anchetă NKVD, simulacru de proces și asasinat mișelesc în închisoare, iar in plus, verdictul neverosimil al unor instrumentiști: „criminal de război". Unde este cavalerismul de altădată? Chiar și dușmanii trebuie respectați într-un anume fel. Generosul „Tribunal al Poporului" s-a implicat în „Procesul marii trădări naționale". Cât se poate de fals, ori simplă schimbare de roluri. Cine a trădat? Cine sunt adevărații trădători?

„Liga Mareșal Ion Antonescu" a inițiat ridicarea unor monumente, acordarea numelui dumneavoastră unor străzi din mai multe orașe, deputații v-au păstrat un moment de reculegere în 1991. Din păcate, a venit un vânt din afară care v-a năruit statuile, iar străzile au fost rebotezate.

La Comandamentul Înalt al Istoriei, mareșalul Antonescu este vinovat că și-a iubit prea mult Neamul, Regele și Țara, că a purtat pe piept și în inimă ordinul „Mihai Viteazul", alt martir al Unirii, că a intrat pentru totdeauna în sufletul neamului românesc.

Controverse militare ale perioadei 1940-1944

IONEL-CLAUDIU DUMITRESCU

Epoca guvernării generalului Ion Antonescu a fost disecată cu multă migală de istorici aparținând diferitelor orientări politice și, implicit, scrierea după principiul fără ură și părtinire nu s-a aplicat. A fost considerat criminal de război, apoi, după 1989, au început să se nuanțeze opiniile. Acuzațiile în domeniile politice, militare sau ale drepturilor omului s-au menținut în multe analize științifice sau de popularizare a istoriei. Prezentul studiu va încerca să supună unei critici dure doar deciziile de natură militară și astfel să dispară miturile lansate în scopuri comerciale.

Alianța cu Germania

Generalul Antonescu a fost considerat dușman al poporului și fascist deoarece s-a aliat cu Germania, stat condus de dictatorul Adolf Hitler. Să plecăm de la premisa că a fost o mare eroare de orientare, chiar o crimă împotriva României. Să vedem care era situația internațională în septembrie 1940 când a venit la putere Ion Antonescu. Aliatul tradițional al României era Franța, stat democratic, dar care fusese zdrobită militar în șase săptămâni în mai–iunie 1940. Un alt prieten din prima conflagrație mondială a fost Anglia, dar care din punct de vedere terestru nu prea mai conta după fuga rușinoasă de la Dunkirk și doar armele americane au asigurat refacerea unităților britanice. Nu prea aveau potențial în fața blindatelor germane. Ar mai fi fost posibilă o alianță cu URSS împotriva odiosului Hitler. Statul de la răsărit avea un mare potențial ofensiv în domeniul blindatelor și ar fi putut să acorde protecție împotriva Germaniei. Și totuși, nu s-ar fi putut realiza nicio colaborare, chiar dacă generalul Ion Antonescu s-ar fi rugat de Stalin și-n genunchi. Trebuie să gândim puțin logic și să facem câteva comparații. Armata poloneză a înfruntat cu eroism diviziile Wehrmachtului în septembrie 1939, dar ofițerii prinși de Armata Roșie și de către temuta poliție politică NKVD au fost executați fiecare cu câte un glonț în ceafă. Erau doar niște dușmani ai poporului, după standarde comuniste. Descoperirea gropilor comune de la Katyn confirmă justețea deciziei militare. Nu se respectau legile internaționale ale războiului modern. Finlanda a fost atacată fără să fi provocat incidente la frontiera cu marele vecin roșu. Experiența statelor baltice era cunoscută în detaliu. Au acceptat baze sovietice și apoi au fost ocupate militar. Basarabia, Bucovina și Herța au fost cucerite și apoi au început epurările prin execuții în masă. Ocupația sovietică însemna execuții, arestări, deportări, distrugerea proprietății private și a credinței de orice fel. ***Era cu adevărat o antilume*. Generalul Ion Antonescu n-a avut decât o singură soluție: să fie aliat cu Germania în orice condiții, pentru a reduce agresivitatea Ungariei, Bulgariei și, mai ales, a Uniunii Sovietice**. Nici Adolf Hitler nu avea altă soluție. Prezența petrolului la Ploiești îl obliga să fie aliatul României cu orice preț. Războiul dintre cele două puteri terestre era inevitabil în 1940 și România ar fi fost oricum atacată din cauza existenței petrolului. Geografia înseamnă uneori o condamnare sigură pentru popoare întregi.

Decizia de a ataca URSS

Generalul Ion Antonescu și România au fost acuzați că au declanșat războiul de agresiune la 22 iunie 1941 împotriva popoarelor pașnice locuitoare în Uniunea Sovietică. Formularea cu atacarea la 22 iunie se mai păstrează prin manualele contemporane de istorie sau prin articolele unor istorici ruși. Conservatorismul în gândire este o caracteristică a majorității oamenilor. Poate că popoarele sovietice erau pașnice, dar conducerea de la Kremlin, armata și poliția politică nu creșteau porumbei ai păcii. Din punct de vedere militar, Armata Roșie adoptase un dispozitiv pur ofensiv în iunie 1941 și atacul peste Prut era inevitabil. De unde se știe? Șapte divizii de tancuri erau masate la granițele României și se cunoaște că forțele blindate reprezintă mecanisme pure de agresiune. Folosirea tancurilor pe post de cazemate înseamnă o adevărată idioțenie militară. Apariția maselor de tancuri la frontieră înseamnă numai agresiune. Singura soluție era războiul în 1941. Dispunerea diviziilor de tancuri arată tot existența unor planuri ofensive. Diviziile 39, 24 și 15 de tancuri se aflau în Bucovina pentru o lovitură în forță spre sud. Diviziile 16 și 11 se aflau la Orhei pentru o lovitură în centrul frontului, iar partea dinspre sud era lăsată în seama diviziilor 47 și 44 de tancuri. O pătrundere peste Prutul inferior ar fi însemnat încercuirea armatelor româno-germane în Moldova centrală. Șansele de scăpare spre vest sau de rezistență ar fi fost minime în condițiile insuficienței tunurilor antitanc și a camioanelor. Grupările mobile de izbire dispuneau și de două divizii de infanterie motorizată. Se adăugau două divizii de cavalerie (5 și 9), dotate din belșug cu mijloace blindate (*Eliberarea Basarabiei și a nordului Bucovinei, 22 iunie – 26 iulie 1941)*, Editura Fundației Culturale Române, București, 1999, p. 150). Se știe că astfel de mari unități au un ridicat potențial ofensiv, mai ales dacă se realizează surprinderea apărării. Iosif Stalin nu făcuse nimic pentru a menține pacea cu România. Dimpotrivă. Incidentele la frontieră erau din ce în ce mai grave și, practic, războiul a început înainte de guvernarea Antonescu, prin uciderea grănicerilor români după ocuparea Basarabiei (Florica Dobre, Vasilica Manea, Lenuța Nicolescu, *Armata Română de la ultimatum la dictat. Anul 1940*, vol. 1, Editat de Fundația General Ștefan Gușă, Editura Europa Nova, București, 2000, p. 279/281). Să nu uităm că trupele sovietice au făcut tot ce au putut pentru a dezorganiza armata română aflată în retragere din Basarabia, prin capturarea ofițerilor, scoaterea din front a soldaților din regiunile anexate și capturarea armamentului de orice fel (*Ibidem*, p. 307). URSS declarase război, dar mai avea nevoie de ceva timp pentru a permite acumularea de trupe și armament pentru o confruntare decisivă cu

Germania. Chiar şi ofiţeri superiori ai armatei ruse recunosc faptul că dictatorul de la Kremlin s-a folosit de resursele uriaşului stat comunist pentru a declanşa revoluţia mondială în perioada 1939 – 1941. Agresiunile s-au ţinut lanţ şi România, chiar dacă ar fi vrut să se menţină neutră, n-ar fi putut în iunie 1941 (Oleg Sarin, Lev Dvoretsky, *Război contra speciei umane. Agresiunile Uniunii Sovietice împotriva lumii, 1919 – 1989*, Antet, 1997, p. 75/76). Stalin avea un plan măreţ de atac în 1941 (*Ibidem*, p. 76). România a fost doar o victimă ce a încercat să se apere.

Trecerea Nistrului

A fost o decizie foarte comentată de către politicieni şi istorici. România n-a avut pretenţii teritoriale dincolo de cursul de apă, dar să nu uităm că era angrenată într-un conflict mondial. Ce înseamnă Nistrul în această situaţie? Valoarea ca obstacol militar era neglijabilă din cauza lungimii. Ieşirea din conflict ar fi lăsat aripa dreaptă germană descoperită, ceea ce ar fi permis trupelor sovietice executarea unor lovituri din flanc. În plus, comandamentul sovietic ar fi continuat ordonarea de atacuri împotriva României care era furnizoare de petrol pentru aviaţia germană. O lovitură reuşită pe Nistru ar fi obligat armata germană să-şi schimbe dispozitivul de luptă. Dacă vom face o altă comparaţie, vom vedea că nici trupele americane, britanice sau sovietice nu s-au oprit la un râu oarecare, ci au invadat teritoriul inamic până la victoria finală, până la Berlin.

Ajutorul militar german

Germania a fost acuzată de istoricii români că n-a făcut mai nimic să ajute aliatul din Europa de Est. Livrările de armament au fost mici şi cu ţârâita, nesatisfăcând necesităţile Armatei române pentru un război mondial. Repetându-se de multe ori ideea, a ajuns un adevărat clişeu sau mit. Analizând datele oferite de lucrările publicate de istoricii militari pe baza documentelor de arhivă, rămâi stupefiat de superficialitatea interpretărilor. Nu au nicio logică ştiinţifică. Doar până-n iunie 1941 s-au primit 669 de tunuri antitanc de calibrul 37 mm din capturile făcute în Polonia (*Eliberarea Basarabiei*, p. 75). Mulţi vor zâmbi pe sub mustaţă la citirea datelor despre calibrul şi forţa de distrugere a proiectilelor, dar aici trebuie să facem o comparaţie mică de tot. Diviziile germane de infanterie erau echipate cu arme similare. Se poate spune, fără a face o afirmaţie eronată, că înzestrarea armatei române a fost radical îmbunătăţită. Luptele din Basarabia şi Bucovina au fost victorioase şi datorită primirii a 40 de exemplare de Me-109 E, temutul avion de vânătoare, asigurând alături de IAR-80 superioritatea aeriană fundamentală în conflictele moderne. Cele mai moderne bombardiere grele (de fapt, mijlocii) erau cele de tipul He-111 din care au fost primite 34 de exemplare pentru Gruparea aeriană de luptă (*Eliberarea Basarabiei*, p. 94). Doar artileria antiaeriană sovietică a reuşit să deranjeze semnificativ zborurile de luptă şi de recunoaştere.

Cantităţile livrate de aliatul german par mici pentru un conflict mondial, dar nici industria Reichului n-a avut suficiente resurse pentru acoperirea mai multor fronturi cu consumuri uriaşe de tehnică şi muniţie. Înainte de declanşarea ofensivei sovietice de la Stalingrad, 19 noiembrie 1942, au fost livrate 12 tancuri din modelul Panzer IV, cel mai modern blindat german din categoria mijlocie. Cifra pare ridicolă, dar situaţia diviziilor germane de tancuri era dezastruoasă în ceea ce priveşte înzestrarea cu armament.

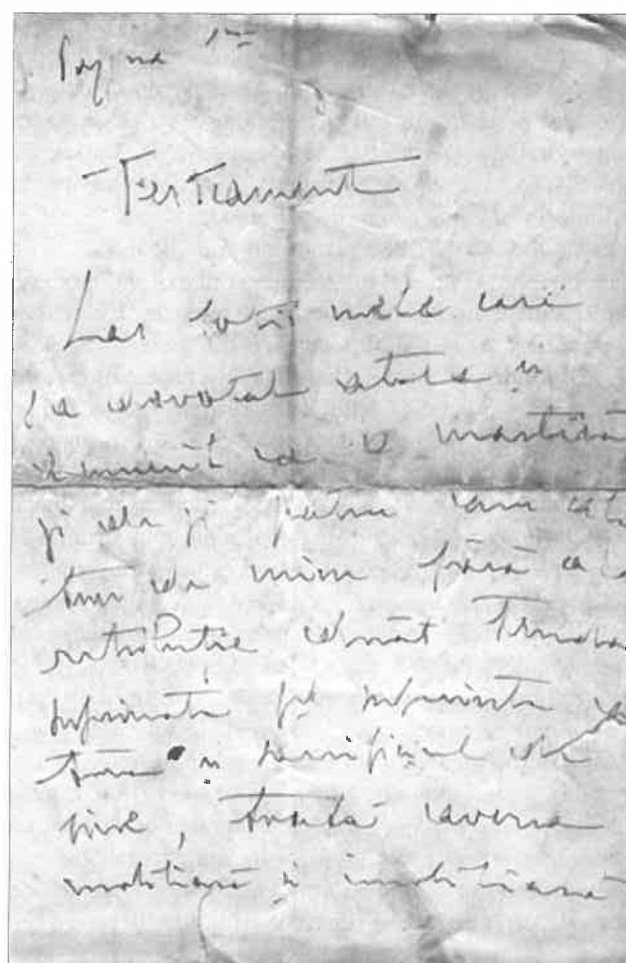
Apărarea antiaeriană a fost asigurată prin livrarea de tunuri automate de calibre mici (de exemplu, 124 de tunuri Rheinmetall de calibrul 37 mm până la 1 iunie 1941 (*Eliberarea Basarabiei*, p. 75) şi de tunuri grele de calibrul 88 mm, celebrele piese minune acht-acht, în 1944, pentru întărirea apărării de la Ploieşti. Muniţia specială de mare viteză şi forţă de distrugere venea tot din Germania.

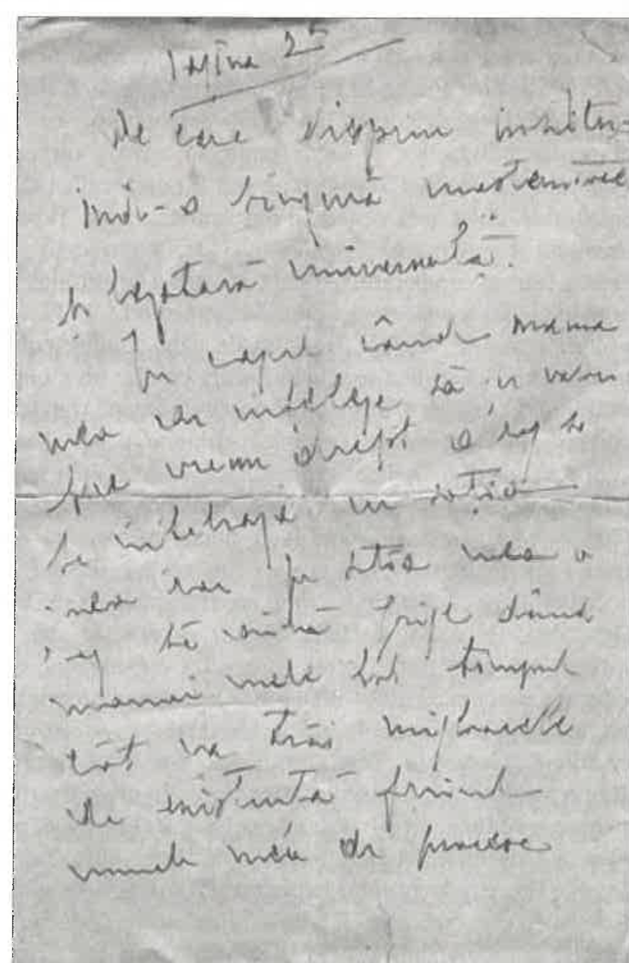
Partea germană a asigurat şi formarea de cadre instruite pentru echipamentul modern.

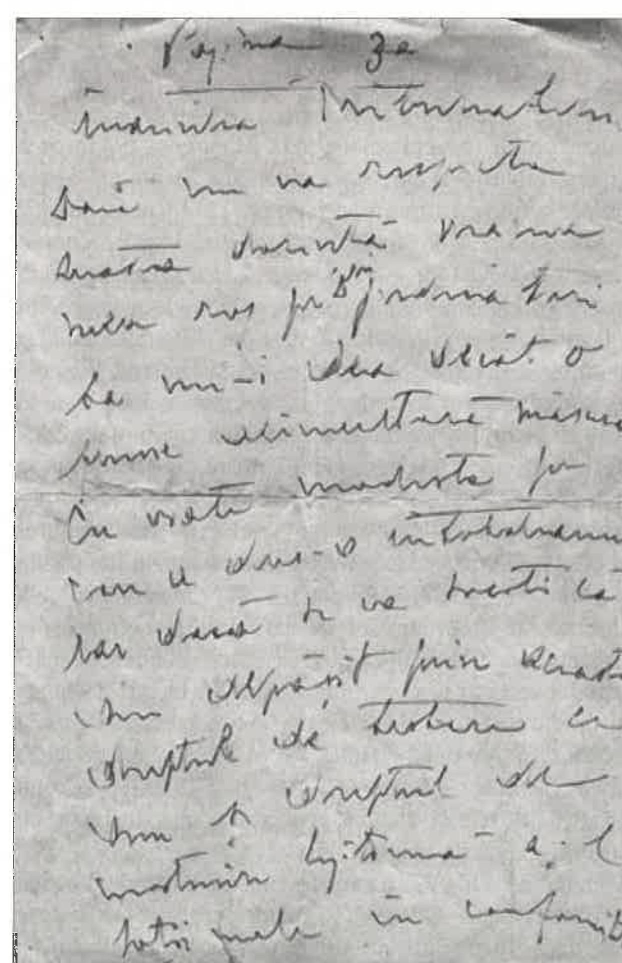
Ieşirea din războiul mondial

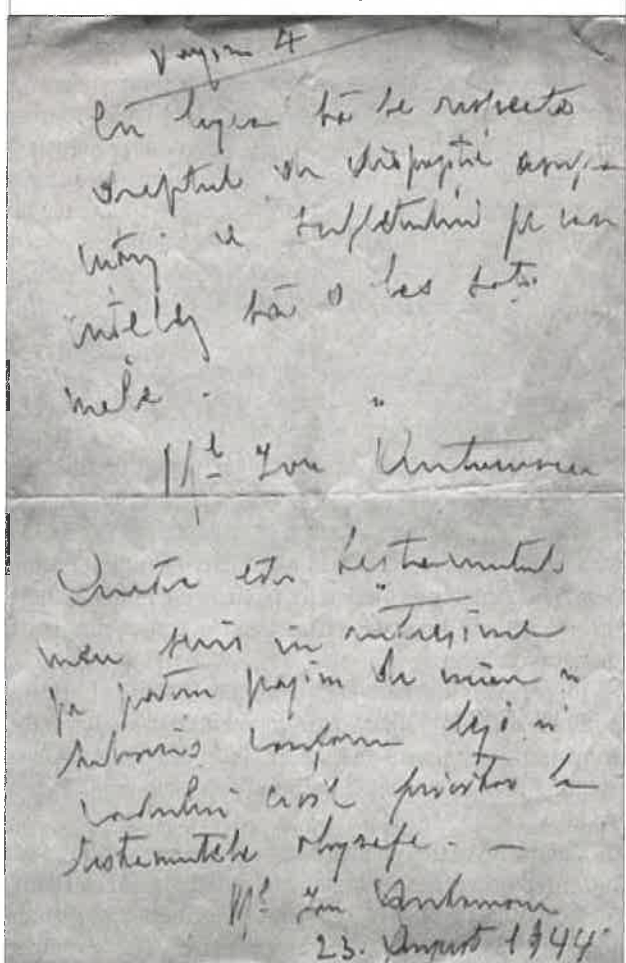
Mareşalul a fost acuzat că n-a dorit să iasă din conflict pentru a evita transformarea României într-un teatru de război. Uşor de zis dacă stai într-un birou de istoric şi greu de făcut în practică. Să vedem care erau alternativele. Să presupunem că România ar fi încheiat un acord cu forţele inamice. În această situaţie, armata germană ar fi reacţionat violent pentru a păstra petrolul, atitudine ce s-a văzut în august 1944. Prăbuşirea rezistenţei germane ar fi dus tot la înaintarea trupelor sovietice sub pretextul zdrobirii forţelor fasciste. Alianţa cu URSS ar fi însemnat acelaşi lucru. Orice pact cu Stalin însemna o catastrofă. SUA şi Marea Britanie luptau sub steagul capitulării necondiţionate, ceea ce se traducea tot prin pătrunderea bolşevismului în România. Rezistenţa până la capăt era imposibilă dacă nu se dorea transformarea ţării într-un morman de ruine fumegânde. Superioritatea militară a inamicului era zdrobitoare. Singura variantă acceptabilă ar fi fost obţinerea sprijinului occidental şi interzicerea pătrunderii Armatei Roşii pe teritoriul naţional măcar în graniţele de după iunie 1940. Lovitura de la 23 august 1944 a fost executată în pripă, fără a se gândi la consecinţe, şi n-a însemnat decât o deschidere largă a porţilor în faţa armatelor zise aliate. Chiar dacă n-au mai fost lupte semnificative, Armata Roşie a tratat România ca o bună zonă de jefuit în drumul spre Berlin. Calea spre comunizare era deschisă şi cu binecuvântarea aliaţilor occidentali ai Uniunii Sovietice.

Testamentul olograf al Mareşalului Ion Antonescu, Bucureşti, 23 august 1944.

Pagina 1
Testament

Pagina 2

Pagina 3

Pagina 4

23. August 1944

Cum a privit regimul antonescian ideea redobândirii Cadrilaterului

GEORGE UNGUREANU

Una din secvențele video păstrate de la procesul mareșalului Ion Antonescu ni-l înfățișează pe fostul Conducător al Statului afirmând cu claritate, în fața completului de judecată: "Nu am să neg că intenția mea a fost să refac granițele țării. Toate granițele!". În general, în istoriografie sunt bine cunoscute eforturile regimului antonescian de a redobândi Basarabia și nordul Bucovinei, prin războiul contra U.R.S.S., dar și preocupările aceluiași regim pentru soarta românilor din Transilvania de Nord. Mai puțin cunoscute sunt însă atitudinile, punctele de vedere ale guvernului Ion Antonescu în privința Dobrogei de Sud (Cadrilaterul), teritoriu cedat Bulgariei în același context internațional presant din vara anului 1940.

Istoricul Florin Constantiniu apreciază că, măcar prin comparație cu Transilvania, Cadrilaterul a avut parte de o atitudine discretă din partea lui Antonescu în relația cu Adolf Hitler[1] În proiectele, discuțiile și luările de poziție interne, românești, lucrurile se prezintă însă ceva mai nuanțat; cercetarea bibliografiei de specialitate, completată cu investigarea unor documente de arhivă, conturează o anumită periodizare în atitudinea guvernului român, în această problemă teritorială, în cei patru ani consecutivi abdicării lui Carol al II-lea.

O primă etapă are ca punct terminus campania de 12 zile (6-17 aprilie 1941) întreprinsă de către Germania hitleristă și aliații săi, Italia, Ungaria și Bulgaria, contra Iugoslaviei, ocupate și dezmembrate teritorial. Întrucât regimul antonescian avea ca prioritate absolută consolidarea internă, guvernul Filov își îndrepta atenția spre obținerea ieșirii la Marea Egee, iar ambele state tindeau să se apropie de Germania, manifestând temeri antisovietice, raporturile româno-bulgare s-au caracterizat, în aceste câteva luni, prin destindere. Astfel, generalul Antonescu a semnat decretul de ratificare a Tratatului de la Craiova (7 septembrie 1940), prin care se stabiliseră condițiile concrete de evacuare a Cadrilaterului, cedarea acestui teritoriu fiind premisa, baza de discuție, nu rezultatul negocierilor. Totuși, în preambulul documentului ratificat era pomenit regele Carol al II-lea, deși acesta abdicase în preziua semnării Tratatului[2], semn că generalul Antonescu nu dorea să-și lege prea mult numele de un angajament impus României într-o conjunctură extrem de nefavorabilă.

În perioada de cumpănă a anilor 1940-1941, frontiera comună româno-bulgară era, conform rapoartelor militare românești, slab păzită de bulgari[3], iar presa din ambele state sublinia necesitatea colaborării între ele, sub egida Puterilor Axei[4].

Cursul favorabil al relațiilor româno-bulgare a fost însă întrerupt brusc de evenimentele petrecute în Balcanii de Vest în aprilie 1941, în speță dezmembrarea statului iugoslav și ocuparea Greciei de către Axă, evenimente urmate de instaurarea administrației bulgare în Macedonia Varda, Macedonia Egeeană și Tracia de Vest, totalizând câteva zeci de mii de kilometri pătrați.

Creșterea bruscă și fără luptă a puterii și a importanței Bulgariei în zonă i-a determinat pe unii politicieni și diplomați români să elaboreze precipitat planul de compensare a României (ca în anii 1912-1913), fie prin retrocedarea Dobrogei de Sud, fie prin obținerea unui statut special pentru românii din Valea Timocului și comunitățile aromâne (și meglenoromâne) din Macedonia[5].

Într-un memoriu adresat de către Mihai Antonescu (1904-1946) lui Manfred von Kilinger, ministrul german la București se afirma, textual: "România înțelege să revendice cu hotărâre drepturile sale asupra Cadrilaterului, nu numai ca o revizuire a unei situații nedrepte, dar și în interesul echilibrului politic"[6]. Contextul politic internațional din primăvara anului 1941 nu a permis însă materializarea în vreo formă a planurilor de extindere a jurisdicției sau influenței românești în Balcani.

Participarea României la ofensiva antisovietică, desfășurată sub egida Germaniei și, în particular, redobândirea Basarabiei, au influențat din două puncte de vedere raporturile româno-bulgare. Pe de o parte, s-au înmulțit speculațiile, ipotezele și speranțele referitoare la viitoare modificări teritoriale. Astfel, speranțele Conducătorului (devenit mareșal la 21 august 1941) de a recupera Dobrogea de Sud, chiar dacă într-un viitor nedefinit, au devenit mai transparente. La 13 martie 1942, într-o ședință a Consiliului de Miniștri, Ion Antonescu declara: "Trebuie să avem răbdare, să avem mare răbdare. Eu tratez problemele statului românesc în mod succesiv. Am tratat Estul. Va veni problema Vestului. Și a Sudului (...) Bulgaria și-a slăbit, ca și Ungaria - poziția internă. Trebuie să ne întărim și să așteptăm[7]. În așteptarea unui context favorabil pentru readucerea în actualitate a problemelor teritoriale în raporturile româno-bulgare, era necesar ca opinia publică să păstreze aspirațiile pentru teritoriul sud-dobrogean dobândit în 1913 și pierdut în 1940, un rol important revenind manualelor școlare. Manualul de istorie pentru clasa a IV- a, apărut în anul 1942, prezintă pierderea Cadrilaterului drept un act de jaf, parte integrantă din dezmembrarea "României Mari" de către vecinii săi rapaci și inamici seculari ai poporului român[8]. În lucrări destinate unui public mai restrâns și elevat, autori precum Dimitrie Gherasim[9] și Alexandru Budiș[10] scot în evidență izolarea deplină a României în momentul august 1940, ca și rolul jucat de U.R.S.S. în crearea contextului atât de favorabil pentru revendicările bulgare.

Din partea Bulgariei, mai ales în săptămânile imediat următoare căderii Odesei (16 octombrie 1941), diverse oficialități, începând cu Bogdan Filov, au reafirmat

valabilitatea și importanța Tratatului de la Craiova pentru relațiile româno–bulgare[11].

La nivelul mai larg al opiniei publice, după cum raporta diplomatul român N. Crevedia în ianuarie 1942, "existau temeri față de o eventuală acțiune românească în Dobrogea de Sud, dar nu lipseau nici speranțele că obținerea Basarabiei va compensa amărăciunea românilor pentru pierderea Cadrilaterului, ba mai mult, că, prin obținerea Transnistriei de către România, s-ar crea premise ca țara noastră să renunțe chiar și la Dobrogea Veche" (Constanța și Tulcea), în favoarea Bulgariei[12].

Pe de altă parte, în urma reintegrării Basarabiei între granițele statului român, aceasta din urmă și-a extins jurisdicția și asupra celor aproape 180 000 de bulgari din sudul provinciei dintre Prut și Nistru. Se deschidea, cel puțin teoretic, posibilitatea unui schimb de populație între bulgarii din Bugeac și aromânii din Macedonia și Tracia, ori românii din zona Vidin – Plevna - Lom.

Nici România, nici Bulgaria nu doreau însă o asemenea soluție. Pentru bulgari, soluția optimă era obținerea unei largi autonomii, oarecum similare celei de care se bucuraseră până în 1878 [13], în timp ce din punct de vedere al guvernului român, soluția convenabilă ar fi fost trimiterea bulgarilor basarabeni peste Nistru, în viitoarea Ucraină germanizată. Soluția schimbului de populație era respinsă tocmai pentru a păstra o marjă de manevră în raport cu Bulgaria, pentru Dobrogea de Sud[14].

Oricum, până la finele conflagrației, nici România nu a putut păstra Basarabia, nici Bulgaria, Tracia și Macedonia. Degradarea continuă a situației pe frontul răsăritean a făcut ca problema sud-dobrogeană să iasă de pe agenda Conducătorului, într-un moment când însăși existența statului român părea a fi pusă, pentru a doua oară în numai câțiva ani, sub semnul întrebării. Astfel, obiectând asupra condițiilor de armistițiu propuse de sovietici la 12 aprilie și 31 mai 1944, condiții care nu se refereau la Dobrogea de Sud, nici Antonescu nu mai face vreo aluzie la acest spațiu[15].

Întâmplător sau nu, tot acum apare monografia "Români și bulgari", datorată lui P.P. Panaitescu, din care se degajă o imagine luminoasă privind raporturile bilaterale, împreună cu aprecierea că Tratatul de la Craiova a restabilit înțelegerea dintre cele două state dunărene, grav afectată de evenimentele din 1913 [16].

În concluzie, putem afirma cu certitudine că redobândirea Dobrogei de Sud a fost unul din scopurile de perspectivă ale guvernării antonesciene, care nu s-a transformat în obiectiv imediat (cu atât mai puțin într-o realitate efectivă), din cauza complexității și a dinamismului, manifestate în cadrul contextului politico-militar internațional.

Note:

1 Florin Constantiniu, *"O istorie sinceră a poporului român"*, ediția a III-a, București, 2000, p.382
2 *"Monitorul oficial"*, LVIII, 11 septembrie 1940
3 Arhivele Naționale Istorice Centrale (în continuare ANIC), fond Stoica Vasile, dosar I/55, f.221
4 Arhivele Ministerului Afacerilor Externe (în continuare AMAE), fond Bulgaria (1920-1944), vol. 82, f. 392-399
5 Dimităr Sirkov, *"Bulgarian National Territorial Problem"* în *"Bulgarian Historical Review"*, 19, nr. 3/1191, p.11
6 George Ungureanu, *„Chestiunea Cadrilaterului – Interese românești și revizionism bulgar (1938-1940)"*, București, 2005, p. 128
7 Stenogramele ședințelor Consiliilor de Miniștri. *Guvernarea Ion Antonescu, vol. VI (februarie - aprilie 1942)*, ediție Marcel Dumitru – Ciucă, București, 2000, p.352
8 Blagovest Njagulov, *"Les images de l'autre chez les Roumains et Bulgares (1878-1944)"*, în Études Balkaniques, 31, nr. 2/1995, p. 17

9 Dimitrie Gherasim, *"Schimbul de populație între state"*, București, 1943, p.93
10 Alexandru Budiș, *"Bulgaria istorică, geografică, politică, economică, militară și culturală"*, București, 1943, p. 63
11 ANIC, fond Ministerul Propagandei Naționale, Serviciul Presă Externă, dosar 1252, f. 103-104
12 Ibidem, f. 225
13 AMAE, fond cit., vol. 86, f. 674
14 Idem, fond România (1920-1944), vol. 381, f. 544-553
15 *"România în anii celui de-al doilea război mondial"*, vol. I, București, 1989, p. 584
16 P.P. Panaitescu *"Români și bulgari"*, ediția a II-a, București, 2003, p.135

Holocaustul în România de acum șapte decenii

ELENA ȘTEFĂNICĂ, Grupul Școlar „Mihai Viteazul", Pitești

Până în 2004, în istoriografie în general se considera că Holocaustul este o problemă a Germaniei din vremea celui de al III-lea Reich. După 2004, termenul de Holocaust a fost extins, prin acesta înțelegându-se nu numai nimicirea evreilor în camerele de gazare din Polonia, ci și orice acțiune discriminatorie îndreptată împotriva evreilor sau a altor grupuri etnice. Dacă până în 2004 cei doi termeni „Holocaust" și „România" nu puteau fi asociați, după 2004 s-a impus în istoriografia românească și în cea mondială o nouă temă de reflecție: „Holocaustul evreilor din România". Tema a surprins nu numai opinia publică românească, ci și pe specialiștii în istorie. Astfel, prin noua definiție dată Holocaustului se înțelegea și deportarea evreilor și țiganilor din România, din Bucovina de Nord și Sud, Dorohoi, Basarabia și Herța în Transnistria. Chiar dacă în Transnistria nu au existat camere de gazare, din cauza condițiilor groaznice de trai au pierit circa 100.000 de evrei și un număr însemnat de romi. Astfel, oricât ar părea de greu pentru noi românii, trebuie să acceptăm că, într-o anumită perioadă istorică, deosebit de complexă, o parte a locuitorilor acestei țări a avut de suferit din cauza "vinei" de a fi diferiți etnic de noi.

În martie 2002, guvernul român a dat o Ordonanță de Urgență - nr. 31 din 13 martie 2002 - privind „interzicerea organizațiilor și simbolurilor cu caracter fascist, rasist sau xenofob și a promovării cultului persoanelor vinovate de săvârșirea unor infracțiuni contra păcii și omenirii". Acesta a fost primul pas spre recunoașterea crimelor împotriva evreilor și țiganilor. După aceea, termenul de Holocaust a inclus și: discriminarea prin lege, pierderea drepturilor civile, destituirea din funcții, confiscarea proprietăților, emigrarea forțată, ghetoizarea, deportarea în lagăre.

Din păcate, asemenea măsuri au avut loc și în România sau în teritoriile administrate de ea, între 1938 și 1944.

În continuare vom prezenta câteva momente ce jalonează destinul tragic al evreilor din România în perioada 1940-1944 (în timpul regimului carlist și antonescian).

1 iulie 1940 – pogrom antievreiesc la Dorohoi organizat și executat de unități militare în retragere din teritoriile intrate în componența Uniunii Sovietice; s-a soldat cu 50 de morți.

9 august 1940 – publicarea de către guvernul Gigurtu (iulie – septembrie 1940) a Decretului-lege privitor la starea juridică a locuitorilor evrei din România.

30 august 1940 – este semnat Dictatul de la Viena prin care N-V Transilvaniei cu o populație de circa 1,6 milioane de locuitori, în majoritate români, intră sub stăpânire maghiară. Circa 160.000 de persoane, din care majoritatea evrei, au fost trimise de către Miklos Horthy în lagărele de exterminare din Polonia.

Se știe că Ungaria era o aliată de nădejde a Germaniei și conducătorul ei a aplicat legislația antisemită, inclusiv „soluția finală" promovată de Hitler.

Dacă măsuri antisemite s-au luat începând cu ianuarie 1938 în România, răspunderea pentru Holocaustul evreilor din România revine regimului antonescian (6 septembrie 1940 - 23 august 1944). Ion Antonescu a fost învestit la 6 septembrie 1940 prin decret regal cu depline puteri pentru conducerea statului român. Singura forță politică ce a ales să guverneze România alături de Ion Antonescu a fost mișcarea legionară, în frunte cu Horia Sima. Astfel, la 14 septembrie 1940, România devine Stat Național Legionar, iar generalul Ion Antonescu este conducătorul Statului Legionar. „Colaborarea" dintre Antonescu și legionari va dura doar până la 21 ianuarie 1941. Între 21 și 23 ianuarie 1941 a avut loc la București rebeliunea legionară în urma căreia Horia Sima dorea să rămână singurul conducător al statului. În acest context nu este atât de importantă lupta pentru putere, cât consecințele acesteia pentru evrei.

Astfel, între 21 și 23 ianuarie 1941, în timpul rebeliunii legionare, a avut loc un alt pogrom, în București. Au fost uciși peste 120.000 de evrei. S-au profanat principalele lăcașuri de cult: Templul Coral, Sinagoga Mare, Unirea Sfântă, Marele Templu al evreilor sefarzi. Au fost devastate sute de locuințe și magazine evreiești.

Legionarii au fost îndepărtați de la guvernare, Ion Antonescu rămânând adevăratul conducător al statului. Acesta a continuat măsurile antievreiești, dar și împotriva romilor.

Care era „vina" care li se aducea israeliților? Evreii, și în special cei din Basarabia și din Bucovina de Nord, au fost făcuți răspunzători de răpirea acestor teritorii românești de către URSS pe baza notelor ultimative din 27 și 28 iunie 1940. Aceștia au fost acuzați că ar fi fost simpatizanți ai ideologiei bolșevice și ar fi colaborat cu conducerea URSS pentru ca aceste teritorii să revină marelui imperiu roșu din răsăritul Europei. În special asupra evreilor din aceste teritorii s-a abătut legislația antisemită a regimului antonescian care își făcuse o profesiune de credință din eliberarea pământului sfânt al Basarabiei și al Bucovinei de Nord.

După eliberarea acestor teritorii, prin participarea armatei române la planul „BARBAROSSA", începând cu 22 iunie 1941, cei „pedepsiți" prin deportare au fost tot evreii din aceste regiuni.

Să urmărim în continuare câteva din legile antisemite ale regimului antonescian...

5 decembrie 1940 – Decret-lege privind statutul militar al evreilor care prevede, la art. 1: "Evreii, indiferent de categoria din care fac parte, sunt excluși de la serviciul militar. Ei sunt obligați a plăti taxele militare statornicite prin legi, cum și de a presta munci în interes obștesc potrivit nevoilor statului".

21 iunie 1941 - Ministerul Afacerilor Interne emite ordinul privind evacuarea evreilor din sate și târguri.

Mareșalul Ion Antonescu pe front, gustând din mâncarea soldaților (1941).

22 iunie 1941 - generalul Ion Antonescu ordonă armatei române trecerea Prutului. România intră în războiul antisovietic alături de Germania Nazistă.

29 iunie/6 iulie 1941 - desfășurarea pogromului din Iași prin împușcarea evreilor în incinta chesturii poliției și asfixierea în „trenurile morții".

24 iulie 1941 – înființarea ghetoului Chișinău.

5 august 1941 – se emite ordinul guvernamental privind obligativitatea de a purta semnul distinctiv (steaua galbenă) de către evrei.

19 august 1941 – se hotărăște intrarea sub administrație română a teritoriului dintre Nistru și Bug (Transnistria), cu excepția regiunii Odesa.

Profesorul Gheorghe Alexianu este numit guvernatorul Transnistriei.

Odată cu administrația românească a Transnistriei începe înființarea lagărelor pentru evreii returnați de nemți de pe teritoriul Transnistriei. Lagărele sunt înființate în Basarabia la Secuieni, Edineț ș.a.

9 octombrie 1941 – încep deportările în Transnistria din toate localitățile din Bucovina de Sud. Tot la aceeași dată președintele Federației Uniunilor de Comunități Evreiești, doctor W. Filderman, îi adresează un apel lui Ion Antonescu prin care cere oprirea deportării evreilor din Basarabia și Bucovina în Transnistria, arătând că deportarea înseamnă moartea, moartea fără altă vină decât aceea de a fi evreu.

Deportarea continuă și în anul 1942, până în octombrie, când guvernul Antonescu a decis stoparea deportării evreilor în Transnistria, apreciind că politica de lichidare a acestora putea avea consecințe negative pentru România în perspectiva înfrângerii Germaniei.

În perioada următoare (octombrie 1942 – august 1944), Antonescu a sprijinit emigrarea evreilor și repatrierea diferitelor categorii de evrei. Emigrarea se făcea în schimbul unei taxe. Primii repatriați sosesc în Dorohoi la 20 decembrie 1943.

În acele vremuri extrem de grele, mulți români și-au exprimat solidaritatea cu evreii și au acționat pentru salvarea lor. Între aceștia se numără: Viorica Agarici, Traian Popovici și Regina-mamă, Elena.

După război, circa 60 de români au primit diploma de „Drepți ai Popoarelor", oferită de Muzeul Yad Vashem din Ierusalim. La sfârșitul războiului, în România trăiau circa 340.000 de evrei, constituind cea mai numeroasă comunitate evreiască din Europa.

În memoria milioanelor de victime evreiești s-a hotărât instituirea Zilei Internaționale a Holocaustului. Pentru România, în anul 2004, ziua de 9 octombrie a fost declarată Ziua Holocaustului, pentru a se reaminti data de 9 octombrie 1941 când au început deportările în Transnistria.

Cunoașterea și asumarea istoriei noastre trebuie să sensibilizeze opinia publică și îndeosebi tineretul, astfel încât măsurile inumane să nu se mai repete, indiferent de împrejurările excepționale în care s-ar aplica și indiferent de justificarea acestora.

BIBLIOGRAFIE

1 Iancu, Carol, *Evreii din România (1866-1919). De la excludere la emancipare*, ed. Hasefer, București, 2006;
2 Lustig, Oliver, *Ecouri din Holocaust în literatura universală*, antologie, AERVH, București, 2005;
3 *Reflecții despre Holocaust – studii, articole, memorii*, București, 2005;
4 Teșu, Solomovici, *Istoria evreilor din România - 2000 de ani de existență*, vol. I, Ed. Teșu, 2007.

Telegrama pe care Mareșalul n-a citit-o niciodată

NICOLAE IONESCU

Mareșalul Ion Antonescu - „Conducătorul" României din clipele tragice ale celui de-Al Doilea Război Mondial - este una din temele cele mai „sensibile", ale istoriografiei noastre.

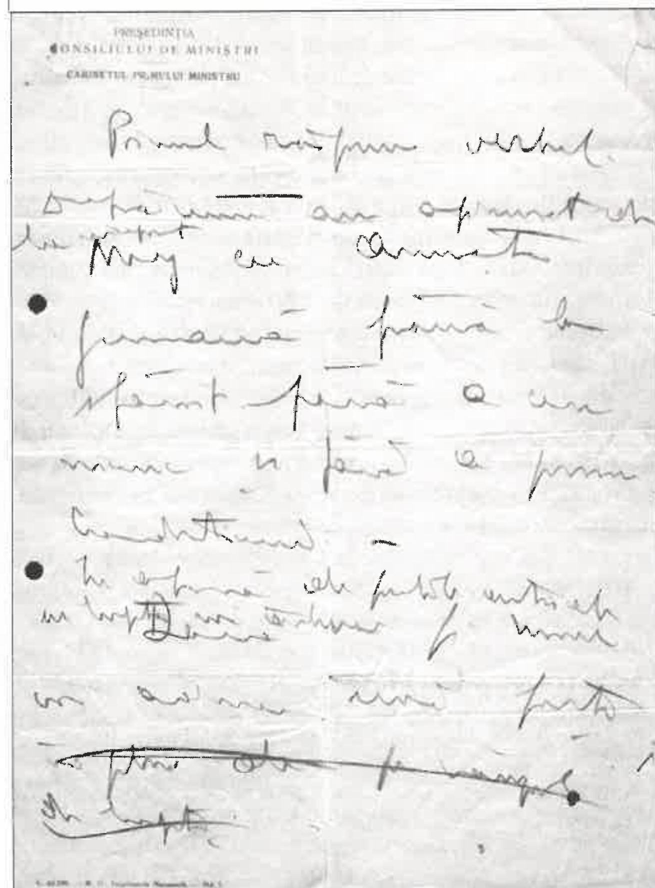
Între cei ce-l hulesc și aceia ce-l consideră un Martir al Neamului există un Adevăr ce rămâne încă nespus decât cu jumătate de gură.

Calitățile, ca și defectele sale, au fost mari, evidențiate în momentele în care însăși existența României ca stat suveran era în pericol.

Guvernarea coruptă și dictatorială a regelui Carol al II-lea, clasa politică venală și oportunistă, marile fraude financiare ale Camarilei patronate de „Duduia" Lupescu-Wolf, situația precară a echipării și proasta instruire a armatei, toate la un loc au dus la o profundă criză a societății românești interbelice.

Generalul Ion Antonescu - viitorul mareșal - a tras un puternic și lucid semnal de alarmă în fața regelui, a politicienilor și a opiniei publice. Pentru atitudinea sa curajoasă a fost socotit Salvatorul, militarul inflexibil ce poate opri și asana declinul țării.

Manuscrisul deciziei de participare la război alături de Germania, București, 1944.

Și într-o mare măsură asta a și făcut.

După pierderile teritoriale din lunile iunie-septembrie 1940, situația internațională a României continua să rămână una deosebit de grea.

Nici Uniunea Sovietică, nici Ungaria nu erau satisfăcute de ceea ce obținuseră, continuând să aibă o atitudine ostilă față de România.

În contextul dat, singura alternativă în păstrarea ființei naționale pentru Ion Antonescu - după abdicarea regelui și preluarea puterii - a fost strângerea relațiilor cu Germania nazistă.

La 10 octombrie 1940, trupele germane au intrat în România, ocupând în primul rând Valea Prahovei cu vitalele ei resurse de carburanți.

Pretextul a fost instruirea trupelor române.

De fapt, Ion Antonescu făcuse singura opțiune pe care o considera posibilă la acea dată - aderarea României la Pactul Tripartit (23 noiembrie 1940).

Exista o altă opțiune, o altă alternativă, pentru statul român?

Să recunoaștem că nu.

Cu un colos agresiv și hrăpăreț la Est (U.R.S.S.), cu o Ungarie revanșardă și șovină în Ardeal, singură Germania ne putea oferi o minimă protecție și asigurarea că ținuturile pierdute silnic vor reveni la patria-mamă, cândva, în viitor.

Rolului de apărător și întregitor de țară este acela căruia mareșalul Ion Antonescu i s-a dedicat cu toată energia și voința sa.

Dar a fost el la capacitatea sa fizică și mentală maximă pentru această titanică misiune?

Un om drept, corect, care afirmă cu glas tare ce gândește, ce își respectă cuvântul și angajamentele asumate, ia decizii prompte, trece rapid de la vorbă la faptă, militar inflexibil poreclit pentru asta „câinele roșu" încă din școala militară, așa s-a remarcat Ion Antonescu. Dar în același timp, un om debil din copilărie, suferind, bolnav, pe care corpul l-a trădat în momente esențiale, când trebuiau luate cele mai importante și lucide decizii.

Înainte de Primul Război Mondial a suferit un accident de călărie, fractura craniană fiindu-i grefată cu o plăcuță de argint, de atunci rămânând cu un rictus al feței ce îi sublinia severitatea trăsăturilor. Tot din această perioadă ar fi contractat (conform dr. Șerban Milcoveanu, sursă neconfirmată însă de documente) și un sifilis pe care a refuzat să-l trateze în perioada 1923-24 când era atașat militar la Londra, vindecându-se mai târziu, în mare secret.

Suferea, de asemenea, de malarie, boală ce-l extenua fizic și mintal prin crizele ciclice. Toate aceste suferințe ar fi putut

Transcrierea deciziei de participare la război alături de Germania.

PREȘEDINȚIA
CONSILIULUI DE MINIȘTRI
CABINETUL PRIMULUI MINISTRU

Primul răspuns verbal

După cum am afirmat la început

Merg cu armata germană până la sfârșit fără a cere nimic și fără a pune condițiuni

In afară de forțele armate în luptă . . — – -

să-i influențeze puterea de decizie, energia și capacitatea de o înțelegere clară a evenimentelor în derulare. A condus România ca un dictator absolut, a făcut din tânărul rege Mihai I un personaj de decor, mânat de o singură idee și aspirație: binele țării, salvarea ființei ei naționale. Dar a greșit profund prin faptul că nu a încheiat niciun tratat, niciun acord scris cu Germania, prin care să fi fost stipulate și negociate toate relațiile (militare și economice) dintre cele două țări. Ba, mai mult, a continuat războiul contra U.R.S.S. după eliberarea Basarabiei și Bucovinei, doar pe baza unui angajament verbal față de Hitler, deși clasa politică și opinia publică românească își manifestau opoziția.

Acum - și doar acum - S.U.A. și Marea Britanie se declară în stare de război cu România, recunoscând astfel tacit dreptul nostru de recuperare a teritoriilor anexate cu forța în 1940 de către U.R.S.S.

După dezastrul de la Stalingrad, din iarna anului 1943, Ion Antonescu a reluat prin cei doi lideri ai opoziției (Iuliu Maniu - P. N. Ț. și Constantin I. C. Brătinu - P. N. L.) relațiile cu Aliații, pentru negocierea unui acord de retragere a României din război. Mihai Antonescu și Barbu Știrbei au purtat tratative cu Aliații atât în numele regelui, cât și al partidelor politice, cu acordul Mareșalului, dar Anglia și S.U.A. au hotărât să nu accepte negocieri dacă nu sunt angajate în același timp și cu guvernul U.R.S.S.

Regele, îndemnat de apropiații săi de la Palat (Grigore Niculescu-Buzești, Ioan Mocioni-Styrcea, Mircea Ionițiu) începe propriul său joc, de eliminare a mareșalului Ion Antonescu și de formare a unui guvern condus de Iuliu Maniu, care să încheie un acord rapid și viabil cu Aliații. Sunt atrași generalii Constantin Sănătescu și Aurel Aldea în acest „complot de palat".

Evenimentele ulterioare se cunosc: arestarea pe 23 august 1944 a mareșalului și a lui Mihai Antonescu, închiderea în fișetul plin de praf, preluarea de către comandoul condus de „inginerul Ceaușu"- Emil Bodnăraș - a celor doi, transferul lor la Moscova, procesul și condamnarea hotărâtă de Stalin, execuția din „Valea Piersicilor" de la Jilava, pe data de 1 iunie 1946, ora 10.30.

Ce a urmat s-a numit - și pe bună dreptate – „Crucificarea României". Trupele sovietice au pătruns ca într-un ținut cucerit, rechiziționând bunuri, animale, mijloace de transport, violând, jefuind sau chiar ucigând populația civilă.

Șase mii de ofițeri, șase mii de subofițeri și 150 de mii de soldați români au fost dezarmați, luând drumul „gulagurilor" sovietice, loc de unde mulți nu s-au mai întors.

Zadarnic a cerut delegația română sosită la Moscova, în seara zilei de 29 august, clarificarea situației României și încheierea urgentă a armistițiului (totul după refuzul inițial al S.U.A. și Angliei de a discuta cu delegația sosită la Cairo și condusă de ministrul de Externe Grigore Niculescu - Buzești). Abia pe 10 septembrie 1944 delegația română este primită de comisarul poporului pentru Afaceri Externe, V. M. Molotov, și negocieri nu au avut de fapt loc, partea sovietică neacceptând nicio obiecție la textul capitulării necondiționate.

Și astfel, din august 1944 până în iulie 1958, România s-a aflat sub ocupația trupelor sovietice care au impus cu tancul „conducerea democratică a poporului muncitor" în frunte cu Partidul Comunist, partid cu cea mai slabă rezonanță la sufletul românilor. Regele, decorat inițial de către Stalin cu Ordinul Victoriei (Pobeda) și dăruit cu două avioane, drept mulțumire pentru că i-a predat efectiv țara cu toate resursele și bogățiile ei, a fost îndepărtat și silit să abdice (30 decembrie 1947).

Ar fi putut fi scrisă altfel istoria României și a mult încercatului ei popor?

Nu se pot face astăzi - iată, la 66 de ani de la acele evenimente - decât speculații.

Dar răspunsul este se pare că DA!

A existat un moment - un moment ratat, ca atâtea alte momente ratate de clasa noastră politică – un moment când totul ar fi putut fi altfel. Despre ce este vorba?

Conspiratorii loviturii de stat - regele Mihai și Blocul Național-Democrat, format din Partidul Național-Țărănesc, Partidul Național-Liberal, Partidul Social-Democrat și Partidul Comunist - nu au căzut de acord asupra datei în care urma să se facă îndepărtarea mareșalului Antonescu, aceasta fiind amânată de mai multe ori.

În principal, Iuliu Maniu tărăgăna luarea unei decizii finale, considerând că armistițiul trebuie încheiat tot de către mareșalul Antonescu și de militari.

Numai că regele, hotărât să iasă, cu orice preț, din conul de umbră în care se afla după 6 septembrie 1940, stabilește îndepărtarea Conducătorului înainte ca acesta să încheie armistițiul cu Aliații. În seara zilei de 22/23 august, are loc ultima consfătuire conspirativă. Se reconfirmă data de 26 august pentru îndepărtarea lui Ion Antonescu și a colaboratorilor săi.

A doua zi, însă, mareșalul își anunță plecarea pe frontul din Moldova pentru a supraveghea personal retragerea trupelor române pe linia fortificată Focșani - Nămoloasa - Brăila, retragere ordonată cu o zi înainte, solicitând înainte de aceasta o audiență la rege. Evenimentele se precipită și chiar dacă peste ani încearcă să nuanțeze și să condiționeze actul său de refuzul cererii imperative de ieșire imediată din războiul alături de Germania și încheierea Armistițiului cu Aliații, regele Mihai îl arestează pe Ion Antonescu.

Pentru ce solicitase Mareșalul acea audiență regele uită să ne mai spună. Se pare că urma să-l informeze pe rege că în următoarele ore se așteaptă o telegramă hotărâtoare pentru încheierea urgentă a armistițiului cu Aliații - respectiv guvernul U.R.S.S.

Această telegramă, pe care Ion Antonescu nu a citit-o niciodată, trebuia să sosească de la Stockholm, trimisă de doamna Kollontai, ministrul U.R.S.S. în capitala Suediei, și conținea condițiile mai bune de armistițiu pe care guvernul U.R.S.S. le oferea României, comparativ cu cele obținute de opoziție, la Cairo.

De fapt, telegrama sosise deja în cursul dimineții zilei de 23 august 1944 la Serviciul cifrului de la Snagov, dar a fost sustrasă de Mocioni-Styrcea și Niculescu-Buzești și predată lui Iuliu Maniu. Această recunoaștere a condițiilor mult mai bune obținute de Antonescu pentru România în urma negocierilor cu sovieticii este făcută în ședința Consiliului de Miniștri din 15 septembrie 1944, de același Maniu „...vă puteți închipui în ce situație ajungem noi, guvernul acesta, regimul acesta și în special noi, care am lucrat efectiv la pregătirea acestui armistițiu, când ni se va spune mâine-poimâine faptul că lui Antonescu i s-a promis de către dl Molotov o zonă neutră pe care noi nu o avem". În stenograma ședinței se menționează în continuare: „Domnul ministru Buzești citește textul telegramei conținând acest punct de vedere, privitor la recunoașterea unei zone libere".

Mai conținea telegrama și alte prevederi obținute de la ruși în urma negocierilor? Nu se știe. A dispărut. A fost oare

ab initio

În mijlocul ofițerilor, 1941

distrusă la ordinul regelui sau a lui Maniu? A fost distrusă mai târziu de guvernul comunist, la ordinul Moscovei, pentru acoperirea pentru totdeauna a concesiilor făcute față de România? Simple speculații.

Personal, mă îndoiesc de faptul că Stalin ar fi respectat prevederile acordului, odată ce trupele sovietice ar fi depășit arcul carpatic.

Rămân însă faptele: prin actul său pripit din 23 august 1944, regele Mihai a predat efectiv țara în mâinile rușilor fără niciun acord prealabil de armistițiu.

U.R.S.S., Forțele Aliate nu ne-au garantat nimic, nu s-au obligat cu nimic față de România, față de poporul român sau față de rege, înainte - și cu atât mai puțin după - răsturnarea guvernului Antonescu.

Războiul s-a încheiat în 1945, cu trupele române dând jertfă de sânge până în ultima clipă. Drept mulțumire, a trebuit să plătim daune uriașe față de U.R.S.S., ale cărei trupe au părăsit țara în 1958. Au lăsat în urmă o Românie secătuită, dar „democratică", pentru încă 50 de ani de dictatură.

Ar fi schimbat acea telegramă soarta României, a românilor sau a mareșalului Ion Antonescu?

Începând cu anul 1943, mareșalul nu a refuzat ideea încheierii unui armistițiu cu Aliații, dar numai în anumite condiții. De aceea a dat mână liberă politicienilor - în special lui Maniu - să negocieze o pace cât mai avantajoasă pentu noi.

A spus-o de la începutul preluării puterii și până în ultimele clipe: „Eu nu sunt politician, sunt militar și onoarea militară și dragostea de patrie mă obligă să-mi respect cuvântul dat" - încercând să obțină de la partidele istorice (P.N.Ț. și P.N.L., de la Maniu și Brătianu), preluarea rolului de conducători politici ai țării.

Că aceștia au tărăgănat și amânat asumarea puterii, considerând că doar o conducere militară poate salva țara, că numai Antonescu trebuie să încheie armistițiul cu Aliații, rolul lor începând doar după aceea, totul a condus la actul nesăbuit și pripit al loviturii de palat din 23 august.

Am fost „predați" de către S.U.A. și Marea Britanie în mâinile lui Stalin, fără împotrivire, fără demnitate, fără dreptul de a avea un cuvânt de spus, așa cum NU a dorit cel ce a plătit cu viața verticalitatea și inflexibilitatea de adevărat român - mareșalul Ion Antonescu.

Prin descoperirea acestei telegrame în arhivele noastre, sau mai degrabă în cele de la Kremlin, cândva, în viitor, se va face lumină în această întunecată pagină a istoriei naționale.

Testamentul Mareșalului Antonescu (Eugen Popescu)

Testamentul Mareșalului Ion Antonescu.

Românii vor lua cunoștință pe această cale de Testamentul olograf al Mareșalului Ion Antonescu, scris și semnat de el în ziua de 23 August 1944, în camera sa de arest dela Palatul regal din București. Acolo a fost deținut vremelnic, din Ordinul Majestății Sale Regelui Mihai I, al României, după convorbirea ce o avusese cu acesta în timpul audienții pe care Ion Antonescu o solicitase Regelui în dimineața zilei de 23 August 1944. Audiența a fost solicitată de Antonescu la îndemnurile lui Ion Mihalache și George Brătianu, care-l văzuseră cu puțină vreme înainte la Snagov, unde Mareșalul își petrecea nopțile când nu era pe front.

In noaptea de 23 August 1944 Mareșalul Antonescu împreună cu Mihai Antonescu au fost predați, se spune, de către Generalul Sănătescu, noul Prim Ministru numit în aceeași zi de Regele Mihai, unui grup de comuniști, condus de inginerul Ceaușu (Emil Bodnăraș), adus la Palat în acest scop.

Desigur, demiterea Mareșalului Ion Antonescu din poziția de Prim Ministru, făcea parte din prerogativele regale, dar arestarea Primului Ministru și predarea lui, ca șef operativ al Armatei române în timp de război, în mâinile inamicului la acea dată, nu mai intră în prevederile acelor prerogative regale. Nu este rolul meu și nici locul aici să clarific evenimentele ce au avut loc la Palatul regal din București, în ziua de 23 August 1944, ci rolul acesta îl au martorii care au participat la evenimente și istoricii, care au datoria să le comenteze și să le clarifice.

Pe Mareșalul Ion Antonescu îl putem considera ca primul arestat român, începând cu data de 23 August 1944 și făcut prizonier de comuniști, fiind urmat de milioane de români arestați după această zi, care au scris pagini grele de istorie, cu suferințele și chinurile lor.

Nu comentăm actul dela 23 August 1944, dela care se împlinesc 40 de ani, ci vom face scurte aprecieri privind Testamentul olograf al Mareșalului Ion Antonescu, pe care-l dăm publicității în continuare, în forma lui originală de redactare și apoi scris în clar, pentru folosirea lui de către istoriografii români și aducerea lui la cunoștința poporului român, care, cu o întârziere de 40 de ani, are dreptul să afle despre el.

După ce Mareșalul Antonescu a fost introdus în camera de arest dela Palatul regal de către o gardă militară compusă din 4 subofițeri, comandată de Maiorul Dumitrescu, el a cerut hârtie pentru a-și scrie Testamentul, care, după aceea, a fost predat persoanelor oficiale ale Palatului.

Este grija oricărui om înainte de a presimți că moare, de a-și scrie testamentul pentru urmașii lui. Așa a făcut și Mareșalul Antonescu, a lăsat

..//..

un document de clarificare a problemelor materiale pentru mama și soția sa. Nu este un testament politic, dar este un document uman, de griji pentru familie.

Marea valoare a acestui Testament este că el constitue primul document scris de Mareșal, după ce și-a pierdut libertatea, scris în memorabila zi de 23 August 1944 și în incinta Palatului regal din București, unde era arestat. Redăm mai jos copia Testamentului, în forma în care l-am primit dela dl I.M., deținătorul originalului.

urmează textul Testamentului scris de Antonescu

urmează textul în clar al Testamentului :

Testament, (pagina 1). Las soției mele care s-a devotat atâta și a muncit ca o martiră zi de zi pentru..................fără o retribuție decât trudă, suferințe peste suferințe pentru țară și sacrificiul de sine, toată averea mobiliară și imobiliară de care dispun, instituind-o singură moștenitoare și legatară universală. In cazul când mama mea ar înțelege să-și valorifice vre-un drept, o rog să se înțeleagă cu soția mea, iar pe soția mea o rog să aibă grijă dând mamei mele tot timpul cât va trăi mijloacele de existență, ferind numele meu de procese înaintea Tribunalului. Dacă nu va respecta această dorință mama mea, rog pe dnii judecători să nu-i dea decât o pensie alimentară măsurată cu viața modestă pe care a dus-o întotdeauna, iar dacă se va socoti că am depășit prin aceasta drepturile de testare ce am, și dreptul de moștenitoare legitimă al soției mele în conformitate cu legea, să se respecte dreptul de dispoziție.....

Ml. Ion Antonescu

Acesta este Testamentul meu scris în întregime pe patru pagini de mine și subscris conform legii și Codului civil privitor la testamentele olografe.

Ml Ion Antonescu

23 August 1944

Mareșalul Antonescu fiind o persoană controversată, de către unii judecat și de către alții criticat, pentru suferințele îndurate de el, pentru idealurile lui neîmplinite de a nu-și fi văzut țara reîntregită, să zicem toți creștinească și românească urare : să-i fie țărâna ușoară.

Eugen Popescu

Bibliografie:

- Scurtu, Ioan. *Istoria românilor în timpul celor patru regi (1866-1947).* Ed a 3-a, rev. București, Editura Enciclopedică, 2010, vol. 3 - Carol II, vol. 4 - Mihai I.
- Stoenescu, Alex Mihai. *Istoria loviturilor de stat în România. Cele trei dictaturi,* vol. 3, Ed. RAO, Buc. 2002.
- Scurtu, Ioan, Buzatu, Gheorghe. *Istoria românilor în secolul XX,* Ed. Paideia, București, 1999.
- Buzatu, Gheorghe. *Din istoria secretă a celui de-Al Doilea Război Mondial,* București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1988.
- Buzatu, Gheorghe. *Mareșalul Antonescu în fața istoriei,* vol. II.
- Ivor Porter, *Operațiunea „Autonomus". În România pe vreme de război,* București, Ed. Humanitas, 1991.
- *Procesul mareșalului Antonescu.* Documente. vol. I-II, Ed. Saeculum, Ed. Europa Nova, 1995.

File de istorie: Mareșalul Ion Antonescu

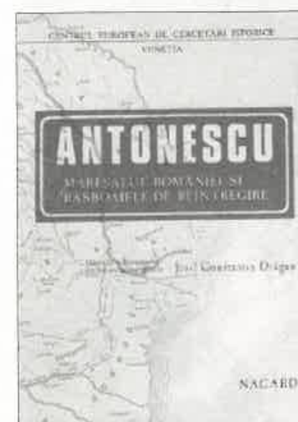

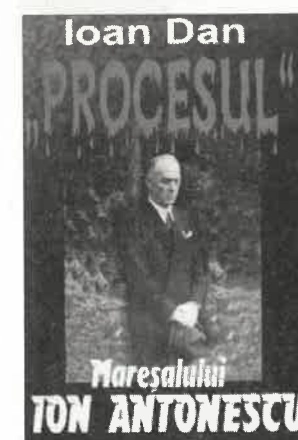

PROCESUL MAREŞALULUI ANTONESCU

ION I. ŞTEFAN

Mareşalul Ion Antonescu este, după 64 de ani, o personalitate controversată aşa cum controversată rămâne şi epoca în care a trăit. Controversată este şi ultima perioadă a vieţii sale, aceea de după arestarea din după-amiaza zilei de 23 august 1944. În acea zi, pentru-că nu a acceptat hotărârea luată de rege şi liderii partidelor politice, ca România să iasă din alianţa cu Germania, fără anumite garanţii, Ion Antonescu a fost demis şi arestat din ordinul regelui Mihai. Urmare a unui concurs nefericit de împrejurări, mareşalul şi principalii săi colaboratori au fost preluaţi de un grup de comunişti conduşi de „inginerul Ceauşu'' (agentul sovietic Emil Bodnăraş, dezertor din armata română). Aceştia la rândul lor i-au predat Armatei Roşii care i-a dus în U.R.S.S.

Detenţia sovietică s-a petrecut în închisoarea Liublianka din Moscova. După proprile mărturisiri, mareşalul a locuit într-o vilă pe care a împărţit-o cu fratele Mikadoului, având mâncare bună şi o îngrijire pe măsură. În timpul detenţiei, sovieticii i-au propus că, în cazul în care va recunoaşte în scris şi de bunăvoie că Basarabia şi Bucovina de Nord n-au fost niciodată pământ românesc, nu va fi condamnat la moarte. Mareşalul Ion Antonescu a refuzat categoric, ca şi istoricul Gheorghe Brătianu în puşcăria de la Sighet.

Spre sfârşitul lui aprilie, după 20 de luni de anchete, în captivitate, unde s-a comportat cu demnitate, a fost trimis în ţară, pentru a fi judecat de Tribunalul Poporului. În completul de judecată, ca procuror, a fost numit Alexandru Voitin-Voitinovici. Interesant este că această numire s-a făcut la sugestia lui Lucreţiu Pătrăşcanu, ministrul Justiţiei, Al. Voitin-Voitinovici fiind rudă a acestuia. În convorbirea pe care, în anul 1984, istoricul Ion Ardeleanu a avut-o cu procurorul din cadrul Tribunalului Poporului, acesta aminteşte, printre altele, o întâmplare din timpul procesului, interesantă:

[...]. În ziua următoare urma să-l ascult pe Maniu, primul martor al apărării dintre cei desemnaţi de Antonescu [...]. În noaptea aceea a intervenit o chestiune destul de ciudată. Eu am fost invitat la masă de către soţia unui şef de cabinet al lui Alexandrinii, pe nume Lungescu [...]. Şi am acceptat . În timpul procesului umblam cu maşina mare însoţit de doi păzitori cu puşti mitraliere. În aceste condiţii am ajuns la familia respectivă şi le-am spus şoferului şi paznicilor să revină pentru a mă lua pe la ora 23. S-a făcut însă noapte şi maşina nu a mai venit; mi-a fost teamă să plec [...]. Dimineaţa am plecat spre tribunal şi când am ajuns [...] nu am fost lăsat să intru şi am reuşit cu greu aşa ceva. Pe trepte se aflau Teoharie Georgescu şi Avram Bunaciu, care au venit către mine agitaţi, spunându-mi că în noaptea aceea, maşina mea ce urma să vină să mă ia a fost găsită pe undeva, iar într-însa se aflau morţi şoferul şi însoţitorii.[1]

Prin Sentinţa nr.17 din 17 mai 1946, hotărâtă la Kremlin şi pronunţată de Tribunalul Poporului din Bucureşti, cei şapte inculpaţi au fost condamnaţi la moarte. Mareşalul Ion Antonescu a fost condamnat de şase ori la moarte, de două ori la temniţă grea pe viaţă, de trei ori la 20 de ani temniţă grea, o dată la 20 de ani de temniţă riguroasă şi de 14 ori la degradare civică pe timp de zece ani.

Controverse sunt şi în ceea ce priveşte alte două aspecte ale procesului mareşalului. Toţi cei condamnaţi au făcut recurs. În acest sens, la 17 mai 1946, mareşalul Ion Antonescu, aflat în închisoarea Jilava, a dat avocaţilor C. Paraschivescu-Bălăceanu şi Titus Stoica următoarea procură: *Împuternicesc pe d-nii avocaţi Bălăcianu şi Titus Stoica, separat sau împreună, să redacteze şi să susţină motivele de recurs împotriva sentinţei de condamnare a subsemnatului dată de Tribunalul poporului, precum şi a prezenta cererea de graţiere în numele meu. I. Antonescu, 17.V.1946, Bucureşti.*[2]

Legea criminalilor de război nu prevedea însă alt motiv de atacare a unui proces decât dacă era greşită compunerea completului de judecată sau dacă ar fi fost greşită aplicarea pedepsei. În cazul dat, un astfel de motiv nu ar fi avut o cauză reală. Preşedintele secţiei penale a Curţii de Casaţie, cel care trebuia să judece recursul, a cerut o audienţă la Lucreţiu Pătrăşanu. Acestuia i-a arătat că există o problemă de neconstituţionalitate, deoarece legea criminalilor de război nu prevedea alt motiv de recurs decât cele amintite mai sus. Astfel erau încălcate principiile constituţionale şi drepturile omului. Cu toate acestea, judecătorii de la Curtea de Casaţie nu au avut curajul să adopte o poziţie în acest sens, respingând recursurile făcute de condamnaţii la moarte. Singura speranţă rămăsese cererea de graţiere către regele Mihai. Cu toate că mareşalul Ion Antonescu a refuzat să facă o asemena cerere, totuşi, mama sa a făcut-o în numele fiului său:

Maiestate, Subsemnata Liţa colonel Barangă, în vârstă de 88 de ani, implor cu lacrimi în ochi mărinimia Majestăţii Voastre ca să binevoiţi a acorda Înalta Graţie de a comuta pedeapsa cu moarte dată de Tribunalul poporului în ziua de 17 mai 1946 fiului meu unic Ion Antonescu. Cu nădejdea nestrămutată în neţărmurita solicitudine a Majestăţii Voastre şi în înţelegerea nenorocirilor abătute asupra mea, rămân a Majestăţii Voastre prea umilă şi supusă, Liţa colonel Barangă.[3]

Lucreţiu Pătrăşcanu, ministrul de justiţie, a supus regelui Mihai cererile de graţiere ale condamnaţilor de către Tribunalul Poporului. Pe scrisoarea de trimitere ca şi pe celelalte documente nu există nicio rezoluţie. Pe un singur document se poate citi:

Condamnaţi la moarte: Ion Antonescu, Mihai Antonescu, Constantin Z. Vasiliu, Gheorghe Alexianu (în dreptul fiecăruia este scris: *exec.*), *Radu D. Lecca, Eugen Cristescu, Constantin Pantazi* (aceste nume sunt reunite printr-o acoladă în dreptul căreia scrie *„comutare”). Semnează, Petru Groza.*[4] Cei patru condamnaţi la moarte au fost executaţi de civili îmbrăcaţi în uniforme de gardieni publici, la 1 iunie 1946, la puşcăria Jilava, în Valea Piersicilor. Corpurile neînsufleţite au fost incinerate la Crematoriul „Cenuşa'' din Capitală.

Pe toată durata procesului, prima pagină a oficiosului comunist „Scânteia'' era plină de mesaje venite din parte „poporului muncitor'' care cerea condamnarea la moarte a inculpaţilor. Printre martorii chemaţi la bară s-a numărat şi preşedintele P.N.Ţ., Iuliu Maniu. Acesta, atunci când a părăsit sala, i-a dat mâna mareşalului Ion Antonescu aflat în boxa acuzaţilor, într-un gest cavaleresc şi de rămas-bun, având în vedere că sentinţa hotărâtă de comunişti pentru Ion Antonescu nu putea fi alta decât cea maximă. Gestul lui Maniu i-a scos din minţi pe politrucii comunişti care titrau pe prima pagină a ziarului „Scânteia'' din 12 mai 1946: *Maniu încearcă să-i salveze pe criminalii de război!*

Procesul şi sentinţa au devenit subiect al tuturor conferinţelor susţinute de politruci. Astfel, Inspectoratul Jandarmerie Piteşti trimitea Legiunii de Jandarmi Muscel o adresă prin care indica Teza de conferinţe pentru luna mai-iunie:

Tema: Procesul Marilor Criminali de război

Trupa: 1 oră conferinţe pentru ofiţeri
1 oră discuţii şi întrebări
2 şedinţe şi convorbiri cu ostaşii[5]

În concepţia agitatorilor comunişti, prezentarea „Procesului Antoneştilor'' va fi utilă, deoarece: *Un astfel de proces are rol educativ. Judecarea şi pedepsirea criminalilor de război este un act de justiţie naţională.*[6] Dar românii au perceput în mod corect simulacrul de proces desfăşurat la Bucureşti, precum şi sentinţa dată. Spre exemplu, în comuna argeşeană Recea, raportul telefonic din 15 mai 1946, privind manifestaţia din comună prin care se anunţa sentinţa dată pentru criminalii de război, specifică faptul că din rândurile populaţiei *o echipă de Manişti şi Brătieni au strigat: nu vrem pedeapsa aceasta; cine sunteţi voi Partidul de astăzi? De ce vreţi pedeapsa cu moarte?*[7]

Este clar, românii au perceput în mode corect desfăşurarea procesului mareşalului. Şi aşa a şi fost. Adică un simulacru de proces, cu sentinţe gata redactate şi fără o dreaptă judecată aşa cum trebuie să fie un act de justiţie. Şi aceasta chiar dacă, în urma unui proces corect, sentinţa ar fi fost aceeaşi. Nimeni, cred, nu se mai îndoieşte astăzi că mareşalul Ion Antonescu a fost un

antisemit convins. Exemplificăm prin adresa sa către Mihai Antonescu, din 5 septembrie 1941:

Toți evreii să fie readuși în lagăr, preferabil în cele din Basarabia, fiindcă de acolo îi voi împinge în Transnistria. Trebuie să se înțeleagă de toți că nu este o luptă cu slavii, ci cu evreii. [...]. Și războiul în general și luptele de la Odessa în special au făcut cu prisosință dovada că Satana este evreu. De aici enormele noastre pierderi.[8]

Dincolo de această convingere și de măsurile antisemite, Ion Antonescu a fost cel care, în toată politica sa, a acționat pentru revenirea teritoriilor românești răpite de către statele vecine în granițele statului român. Este cel care, într-un moment greu pentru poporul român, a acceptat să preia povara guvernării atunci când alții nu au dorit să-și asume răspunderea. Acest aspect al activității sale este umbrit de condamnarea la moarte a zeci de mii de oameni nevinovați: evrei, țigani dar și soldați români, morți pe teritoriul U.R.S.S. Lucrul acesta nu a putut fi uitat și practic a însemnat condamnarea la moarte a mareșalului.

Putem conchide că mareșalul Ion Antonescu a fost o victimă a conjuncturii istorice, dar putem să considerăm, într-un anumit fel, și victima bolșevizării acestei părți a Europei. Desigur, „învingătorul ia totul''. Totuși, românii nu înțeleg de ce conducătorii unor state aliate Axei, precum amiralul Miklos Horthy, implicați și ei în atrocitățile celui de-Al Doilea Război Mondial, pot fi astăzi onorați public. Prin comparație, ungurii l-au înhumat pe Miklos Horthy cu onoruri militare, iar finlandezii l-au declarat pe Gustav Mannerheim cea mai ilustră personalitate națională. Lipsa de comunicare, neînțelegerea cauzelor unui anumit tip de atitudine față de o minoritate sau față de un popor, neglijarea unor sensibilități pot genera reacții neprevăzute. Timpul istoric în care a trăit mareșalul Ion Antonescu, precum și controversele legate de personalitatea sa demonstrează cu prisosință acest adevăr.

Note

1 Ion Adeleanu, Vasile Arimia, *Citiți, judecați, cutremurați-vă!*, Editura Iprec, București, 1991, pp. 94,

2 Arhivele Naționale Centrale, fond casa Regală, Diverse, dosar nr. 15/1946, f. 19

3 *Ibidem, f. 17*

4 *Ibidem*, dosar nr. 1092/1945-1946, f. 1

5 Arhivele Naționale, Direcția Județeană Argeș, fond Legiunea de Jandarmi Muscel/ Postul de jandarmi Corbi, dos.nr.1/1946, 112

6 *Ibidem*

7 Arhivele Naționale, Direcția Județeană Argeș, fond Prefectura județului Argeș, dos. nr. 11/1946, f. 57

8 Arhivele Militare Române, fond Președinția Consiliului de Miniștrii, dos. nr. 167/1941, f. 64 și 65

Recunoștința istoriei

NICOLAE-MARIUS ANTONESCU

Despre marele erou național Ion Antonescu s-a scris mult (și probabil se va mai scrie), mai mult sau mai puțin părtinitor, mai mult sau mai puțin răutăcios, mai mult sau mai puțin obiectiv.

Indiferent de concluziile la care vor ajunge istoricii, în relativismul lor, cert este că majoritatea românilor îl iubește pe Mareșal și-l cinstește ca pe un mare erou. În ceea ce mă privește, am considerat că cei mai în măsură să-l judece pe Mareșal sunt nu istoricii, sau politicienii, sau exegeții, ci cei care au făcut, la rândul lor, dovada atașamentului necondiționat și a iubirii absolute pentru Neam și Țară, cei cu simțire profund românească, pentru că numai unii ca aceștia îl pot înțelege și cuprinde cu adevărat pe Mareșal!

Am ales, prin urmare, spre publicare, mărturia unuia dintre cei mai mari mărturisitori întru Hristos și Neam, din temnițele comuniste, un adevărat luptător și martir, la rândul lui și una din marile conștiințe românești și christice ale neamului nostru.

Iată ce scrie Ioan Ianolide - căci despre el este vorba - în cartea sa *Întoarcerea la Hristos*, carte care, din punctul meu de vedere, se constituie într-un adevărat îndreptar moral - despre Mareșalul Ion Antonescu:

„Din aceste împrejurări, FIGURA DE ONOARE A NEAMULUI ROMÂNESC RĂMÂNE ION ANTONESCU, care a gândit și a militat pentru o pace separată - dar fără a fi fost un trădător - și care, atunci când condițiile pe care le impuneau americanii erau sinonime cu comunizarea țării, a refuzat să mai participe la tratative și l-a informat pe Hitler.

Antonescu a fost anchetat la Moscova și apoi la București. ȚINUTA LUI A FOST BRAVĂ, OSTĂȘEASCĂ, DEMNĂ. Nu a retractat nici actele lui politice, nici ideile lui naționale. La proces și-a susținut cu demnitate cauza, dovedind că este vrednic de misiunea istorică ce o îndeplinise. Procesul l-a regizat colonelul Petrescu, fost comandant al penitenciarelor. EVREII AU FĂCUT TEATRU OSTENTATIV ȘI PLIN DE URĂ, MANIFESTÂND PE STRĂZI ȘI CERÂND CONDAMNAREA LUI LA MOARTE. TOT EI AU ȚINUT SĂ FACĂ PARTE DIN PLUTONUL CARE L-A EXECUTAT.

Deși Antonescu nu a fost iubit, deși nu a avut adepți și nici nu are (n.m. - aici se înșală - a fost și este iubit, a avut și are adept... întregul popor!), totuși EL A FOST UN SIMBOL AL CONȘTIINȚEI ROMÂNILOR. El a afirmat că Transnistria este românească și a știut că toată România este în pericol atâta timp cât există U.R.S.S. MOARTEA A PRIMIT-O CA UN CAVALER. Țărâna sa a fost împrăștiată din avion, parcă simbolic, peste țară.

Peste mulți ani, când comuniștii români n-au mai tolerat supremația evreiască din partid și s-a trecut la o formulă națională comunistă, ei înșiși au ajuns să-l reabiliteze oarecum pe Antonescu. ACEST FAPT I-A SCÂRBIT PE EVREI, ÎNCÂT UNII AU PLECAT DIN ȚARĂ ÎN SEMN DE PROTEST. PENTRU ROMÂNI, ANTONESCU RĂMÂNE UN EROU NAȚIONAL". (Ioan Ianolide – „Întoarcerea la Hristos", sublinierile îmi aparțin).

Dacă parcurgem literatura vremii, este evidentă simpatia și considerația de care Antonescu se bucura atât în rândul poporului, care l-a acceptat cu dragoste și încredere drept Conducător, cât și în rândul politicienilor, al oamenilor de stat, atât din țară, cât și din exterior!

Cât privește „chestiunea evreiască", există mărturii chiar ale unor evrei rabini, care au avut contact direct cu realitățile românești din perioada '40-'44 și care afirmă cu sinceritate că Mareșalul i-a protejat pe evrei, CHIAR ÎMPOTRIVA LUI HITLER! Nicidecum că i-ar fi prigonit în vreun fel!

Despre Mareșal, cum am spus, s-a scris și se poate scrie mult, și niciodată îndeajuns. De făcut, însă, s-a făcut și se face foarte puțin, sau aproape deloc!

Noi, piteștenii, fie și numai ca urmași regionali ai acestui MARE ROMÂN, avem datoria morală și civică de a-l prezenta lumii pe Ion Antonescu AȘA CUM A FOST și nu cum au vrut unii să rămână în istorie!

Este, întâi de toate, un act de dreptate, iar apoi o încercare de a redeștepta sentimentul național și iubirea de virtute în mintea și sufletul acestui popor greu încercat!

Faptul că cenușa lui a fost împrăștiată peste întreaga țară vine parcă să confirme, mistic și simbolic, jertfa și dăruirea totală a acestui om pentru neamul său!

Cu speranța că Mareșalul va fi așezat cândva pe locul pe care-l merită în istoria și conștiința poporului și a întregii lumi, închei, spunând că pentru noi, toți cei cu RESPIRAȚIE ROMÂNEASCĂ, Mareșalul este și va fi prezent pururea, la loc de cinste, în inimile noastre!

Romana hai em jes (Sunt român și armean)

EDUARD MINASIAN

În momentul în care mi-am propus să scriu succinct despre istoria și cultura poporului armean, mă voi mulțumi în a pune în evidență doar câteva aspecte care ne îndreptățesc denumirea romana hai.

Geografia

Armenia este situată în vecinătatea Mării Negre, a Mării Caspice și a Munților Caucaz încununați de zăpezi eterne, cu legendarul munte Ararat (pe unde a eșuat arca lui Noe). În apropiere își au obârșia marile fluvii Tigru și Eufrat, de numele cărora se leagă apariția unor strălucite civilizații având un rol deosebit în istoria antică. Teritoriul țării cuprinde lanțuri de munți, platouri de lavă solidificată, depresiuni intramontane. Părțile cele mai joase coboară până la 650 de metri.

Platoul armean este situat la o altitudine mai mare față de a țărilor învecinate. Aceasta a făcut ca Armenia să fie râvnită de marile imperii limitrofe și să constituie unul din motivele vicisitudinilor ce s-au abătut asupra poporului său.

În peisajul muntos al Armeniei, un aspect deosebit de frumos îl deține Muntele Ararat, cu cele două piscuri conice: Araratul Mare (5.156 m) și Araratul Mic (3.914 m), vechi vulcani stinși. Numele de Ararat este transliterația ebraică a numelui statului antic Urartu. Potrivit legendelor biblice, pe acest vârf s-ar fi oprit, după miticul potop, Arca lui Noe. O trăsătură caracteristică a masivului muntos armean o formează existența unor lacuri mari - vom menționa în ordinea mărimii lacurile Kaputan (Urmia),Van și Sevan. În prezent, pe teritoriul Republicii Armenia se află lacul Sevan, având o suprafață de 1.416 metri pătrați.

Înțelepciunea poporului a creat o legendă, anume: Un păstor (cioban) s-a îndrăgostit de o prințesă. În nopțile când lumina Lunii de-abia se întrezărea, prințesa așeza o lampă la fereastra castelului, semn pentru cioban să înoate în apele lacului spre a ajunge la castel. Ostașii din gardă, având misiunea s-o proteguiască pe prințesa Ahtamar, au așezat un felinar pe o lotcă (barcă). Păstorul a tot înotat până la epuizare să ajungă la semnal. A obosit și s-a înecat. Ce păcat! Ce păcat! Pe malul lacului Sevan este ridicată o statuie a prințesei Ahtamar ce stă cu mâna întinsă spre a lumina drumul trecătorului cu o făclie. Ce frumos! Ce frumos! ... În valea fluviului Tigru, temperatura medie a iernii este de 30°C– 60°C și nu sunt rare ploile în lunile de iarnă. În regiunea Erevanului (capitala), în lunile iulie-august temperatura medie este de 25°C, iar în iarnă coboară în medie la -6,4°. Primăverile și toamnele sunt scurte.

Bogății naturale: Strugurii și fructele au constituit, din toate timpurile, o bogăție apreciată. Se găsesc piersici, caiși. Caisul este originar din Armenia, iar romanii (strămoșii noștri) l-au numit armincus.

Fauna: Istoricul get Strabon menționează că armenii plăteau ca tribut anual Persiei 20.000 de căluți (mânji). Am fost impresionat de berbecul gras cu coada lungă târâtoare pe pământ (în formă de trapez isoscel cu coada răsucită pe un băț, în fapt un „camion" pe două roți ce susținea coada.

Bogățiile minerale. Armenia este bogată în excelente pietre de construcție, precum tuful vulcanic, de diverse culori, mai cu seamă roz, nuanțe ce predomină azi la clădirile construite în orașe.

Formarea poporului armean

Originea poporului armean se pierde în negura antichității. Începând din antichitatea îndepărtată, în inscripțiile akkadiene, cele asiriene și mai târziu cele partice, numele Armeniei apare în variante: Arme, Armani, Armena etc. În timp ce armenii își spun hay, iar țării îi zic Hayastan.

Nicolae Iorga arăta că armenii și dacii sunt înrudiți, fiind și unii și alții triburi ale tracilor, iar Vasile Pârvan scria despre „rădăcina traco-getă-frigiano-armeană". Începând cu anul 782 înainte de Hristos, regele armean Argiști (să fie o simplă coincidență cu Argeș?!, dar Aref: Soare, dar „câmpul lui Mușat – Mușătești). Din ordinul regelului Argiști se construiește cetatea-oraș Erevan (actuala capitală a statului armean).

Prăbușirea Regatului Urartu la începutul secolului al VI-lea î.Hr. a înlesnit crearea pe același teritoriu a statului armean, de către populația cu precădere armeană care, potrivit teoriei imigrării, a impus limba sa indo-europeană populațiilor care vorbeau limbi hurrito-urartice.

Limba armeană. Este unanim recunoscut caracterul indo-european al limbii armene ca o ramură distinctă, ca și greaca și albaneza. Limba armeană scrisă în alfabet propriu și literatura armeană corectă, începând cu secolul al V-lea d.Hr., se numește grabar, adică limbă scrisă.

Predominanța limbii populare dă naștere în secolele XII-XVI armenii medii în care se scrie o mare parte din operele de beletristică, istoriografie, drept, filosofie și documente de cancelarie.

În evoluția sa, limba armeană trece de la armeana medie la armeana modernă așcarabar, cu cele două ramuri ale sale, occidentală și orientală.

Trebuie avut în vedere că sub presiunea dominației turcești, o bună parte a populației armene din Turcia a devenit turcofonă. În felul acesta, cele două ramuri ale limbii armene s-au legat, păstrând același fond de cuvinte. În prezent, prin forța lucrurilor, armeana modernă orientală a devenit limba de stat a Armeniei, fiind predată în toate școlile actualului teritoriu al Armeniei.

Armeana – afirmă savantul francez F. Feydit - este una dintre cele mai elevate limbi civilizate occidentale.

Inventarea alfabetului armean. Meritul principal al acestei opere îi revine lui Mastoțh (călugăr și cărturar), patriarhul (în armeană, catolicos, fără legătură cu catolicii) Bisericii armene, Sahak Pathev.

Alfabetul armean cuprinde 38 de litere specifice, deosebite de celelalte 14 alfabete existente în lumea noastră.

Simplitatea și precizia acestui alfabet, precum și numărul mare de caractere (litere), fac ca el să fie adaptat la sistemul fonetic al multor limbi moderne (inclusiv limba română), chiar și pentru georgieni (iberi sau gruzini).

O amintire de neuitat, demnă de relatat

Împreună cu prietena de joacă din copilărie, aceeași cu colega de studenție și viitoarea soție, colindam muzeele. Am văzut împreună la muzeul din curtea bisericii aflate pe b-dul Carol, colț cu Armenească, un exemplar, format 7 x 1.000 de file, formatul fiind A4, litografiat, scris de mână. Ni s-au dat lămuriri chiar de unul din cei doi autori și anume de părintele Balgian, cel ce absolvise de curând Facultatea de Limba și Literatura Română din București. Era un dicționar etimologic, ce exprima înțelesul fiecărui cuvânt, în cel puțin douăzeci de limbi, cu scrierea în alfabetul limbii respective: paleogreaca veche și neogreacă, armeană gropar, latină sanscrită, chirilică.... Exemplu: penta (cu litere din alfabetul grec), gropar (cu alfabet armean), „„ (latin). Continuă cu relatările savanților filologi (etimologi) despre originea și evoluția cuvântului. La alcătuirea acestui dicționar au conlucrat pe o durată de 20 de ani profesorul și discipolul.

Discipolul respectiv, preotul Balgian, a fost ales de sinodul respectiv drept patriarh (catolicus) Vaschen I-ul și i-a păstorit pe armenii răspândiți în toate țările lumii timp de 50 de ani. În momentele când era vizitat de români la reședința din Ecimiadzin (Armenia), capitala religioasă, convorbirea deosebit de plăcută se desfășura în limba română.

Am fost emoționați să ascultăm pe cei care au avut înțelepciunea de a-l asculta pe savantul Balgian = Vaschen I-ul.

Cu plăcută surpriză am primit o ilustrație din Ecimiadzin, din partea lui Ianculescu Radu, fost elev, scrisă cu literele alfabetului armean.

Pietatea armeană. Armenia este țara care, înainte de toate, s-a convertit la creștinism. Regele Tiridates (Tîrdat), botezat în anul 301 d.Hr., a declarat poporul său ca fiind creștin, la îndemnurile lui Grigorie (Kirkor) Parthev, denumit Luminătorul. După un interval de zece ani, împăratul Bizantin Constantin și mama sa Elena au consimțit ca poporul să adopte religia creștină prin actul numit Edictul de la Milano. Biserica Armeană se numește și Gregoriană, după întemeietorul ei. După sinodul de la Calcedon (în 451 d.Hr.) a început despărțirea bisericii armene din cea greacă orientală și de țările Imperiului Roman de Apus.

În calendarul bisericesc îl sărbătoresc pe Hristos de două ori, la 25 decembrie și la 6 ianuarie (Nașterea și Boboteaza), și sărbătoresc pe 6 ianuarie împreună, respectând afirmația din Biblie – că a fost botezat la vârsta de 30 de ani.

Serviciul divin armenesc s-a dezvoltat cu mult înainte de Cruciade (Evul Mediu). Cea mai mare parte din calendarul ortodox (grecesc, zilele sfinților) a fost adoptat de credincioșii armeni.

Firește că majoritatea armenilor aparțin Bisericii Naționale Armene, totuși o mică parte au recunoscut autoritatea papei (Vatican – Roma), în acest sens exemplu îl constituie preoții stabiliți pe insula San-Lazaro (lângă Veneția, Italia) și demn de a fi menționat că biserica Bărăția (București), clădită de armeni, aceștia au dăruit-o celor catolici. Pe teritoriul țării noastre, de-a lungul veacurilor, au fost construite biserica din București (catedrala) în 1915, în Moldova, biserica Zamca (cu nume polonez), la Suceava, cea din Roman și cea din Iași, la Tg. Ocna, în Transilvania, la Gherla (când târgul se numea Armenopolis), la Dumbrăveni și Gheorgheni, în Republica Moldova (Basarabia), în orașul Bălți, Hotin, Ibănești, cu următoarea mențiune: la Hâncești era în secolul al XIX-lea moșia prințului Manuc (hanul din București unde s-a mijlocit tratatul de pace, după războaiele ruso-turce). În Pitești se află pe strada Egalității nr. 43 (lângă Garda de Mediu și Administrația Finanțelor Publice) o biserică armeană târnosită în 1852, cu hramul Sf. Ioan Botezătorul (Surp Ganbed), în care se fac slujbe în zilele de sâmbătă premergătoare (sau următoare) Crăciunului și Bobotezei, este deschisă cu excepția zilelor de luni, la dispoziția credincioșilor ortodocși.

Armenii din România (Istoria). După scrierile istoricilor Nicolae Iorga, Bogdan Petriceicu Hasdeu, dintre armeni, H. D. Sirumi și alți istorici, primele colonii armene din Moldova au fost anterioare înființării Principatului Moldovei, adică mai înainte de a avea loc descălecatul lui Dragoș de Maramureș în 1348. Negustorii armeni care se ocupau de comerț internațional foloseau calea de trecere din Polonia prin Moldova, la porturile de la Marea Neagră.

Nicolae Iorga menționa că armenii aflați la Suceava și Siret, înainte de întemeierea Principatului Moldovei, au trecut la Iași, Botoșani, la Roman, iar infiltrarea continuă la Focșani. Marii voievozi moldoveni Alexandru cel Bun și Ștefan cel Mare i-au apreciat pe armeni, îndemnându-i să se stabilească în Moldova pentru a contribui la dezvoltarea economică a orașelor. Ștefan cel Mare a emis un hrisov în care le permitea protecție și privilegii armenilor. Treptat, în sânul populației armene au avut loc schimbări sociale. Unii armeni s-au transformat în moșieri. Armeni se stabilesc în Muntenia ceva mai târziu decât în Moldova, în a doua jumătate a veacului al XIV-lea, venind din Armenia și Crimeea. Valuri ulterioare de refugiați armeni au găsit adăpost stabilindu-se la București, Pitești, Craiova și Târgoviște.

În secolul al XVII-lea, armenii ortodocși-grigorieni și cei catolici și-au construit o biserică în centrul Bucureștiului, punându-i numele Bărăția (Frăția). Biserica a fost terminată în 1629, iar această parte a orașului a căpătat denumirea de cartierul armenesc. La scurt timp, biserica a trecut sub jurisdicția Papei (de la Roma), ceea ce i-a determinat pe armenii gregorieni să-și clădească în 1638, la marginea de atunci a orașului, o altă biserică din lemn.

Strada, alături de care a fost construită această biserică situată pe locul unde se înalţă actuala biserică armeană din Bucureşti, târnosită în 1915, a fost numită Strada Armenească. În timpul războiului ruso-turc din 1806, colonia armenească a fost organizată temeinic cu contribuţia lui Manuc Bey Mârzaian (hanul lui Manuc din Bucureşti a fost locul unde s-au purtat tratativele de pace). La începutul secolului al XIX-lea exista un număr important de armeni şi la Piteşti, Giurgiu, Ploieşti, precum şi în multe alte părţi ale judeţului Argeş.

(va urma)

Aspecte privind istoria Comunităţii şi a Bisericii Armene din Piteşti

MARIUS MOTREANU

În România, armenii constituie o comunitate istorică veche de aproximativ un mileniu, ei fiind prezenţi în toate regiunile ţării. Cea mai veche mărturie atestată a prezenţei armenilor în zona Ţărilor Române o constituie un epigraf din anul 967, pe o piatră de mormânt din Cetatea Albă. În anul 1351, armenii îşi construiesc o biserică la Botoşani, iar în 1401, Alexandru cel Bun aprobă înfiinţarea Episcopiei armene, care şi-a avut sediul la Mănăstirea Zamca de lângă Suceava.

Formată mai târziu decât comunităţile armene din Moldova şi Transilvania, cea din Muntenia are o istorie mai nouă dar cu o vitalitate mai sporită. Ea s-a coagulat, în principal, datorită emigrărilor din Asia Mică, începute în secolul XVI. Dacă se cunoaşte doar cu aproximaţie data stabilirii lor în Bucureşti, prin anii 1400-1435, se ştie totuşi că prima lor biserică a fost fondată în anul 1581. Episcopia armeană din Bucureşti este recunoscută în anul 1927.

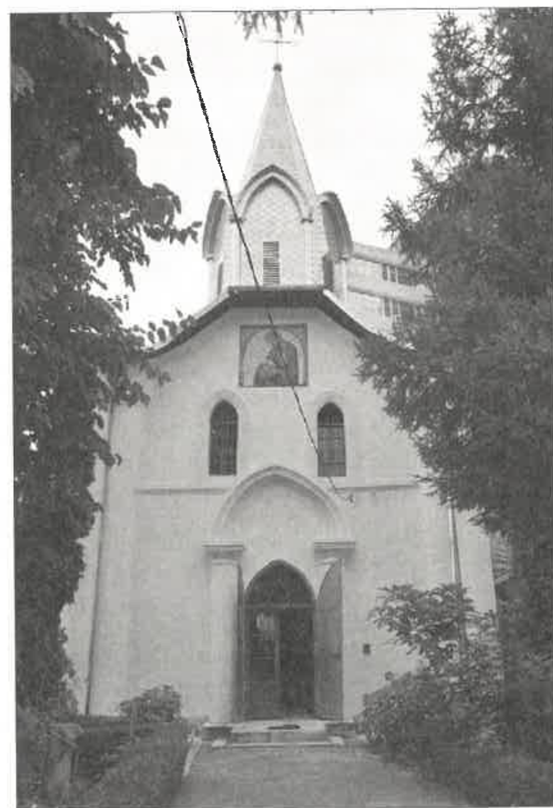
Pe lângă Bucureşti, armenii din provinciile sudice ale viitoarei Românii mai erau stabiliţi şi în alte localităţi printre care şi cele din Argeş: Câmpulung, Curtea de Argeş, Arefu (toponim „suspectat" a fi de origine armeană, de la arev = soare) şi Piteşti.

În Catagrafia negustorilor din Piteşti din anul 1811 apar şi doi armeni: Iancu armean care era bogasier (vindea ţesuturi de bumbac) şi Simion armean care era mătăsar (vindea mătăsuri).

O nouă atestare în Piteşti a cetăţenilor armeni este un raport al Maghistratului oraşului Piteşti către Ocârmuirea judeţului Argeş, din 8 septembrie 1832, în care se arată că în urma cercetării făcute împreună cu cele două starostii ale patentarilor, s-a constatat că Sarchia Armeanul este slugă la o cafenea, se află neputincios şi nu poate plăti patentă.

Devenind o comunitate din ce în ce mai numeroasă, armenii hotărăsc să construiască o biserică în Piteşti. Deşi pe placa memorială amplasată pe faţada Bisericii Armene din Piteşti apare ca dată anul 1852: „Biserica Armeană Sf.Garabet. Piteşti 1852", cercetările făcute în arhive de către istoricul Vasile Novac ne arată că Biserica Armeană Grigoriană din Piteşti s-a construit în urma Ordinului Ministerului Cultelor nr. 1348 din 29 aprilie 1857. Ordinul a fost trimis, în copie, de către Ocârmuirea Argeş Maghistratului oraşului Piteşti, care l-a primit, la 6 mai 1857. Probabil în anul 1852 Comunitatea armeană din Piteşti a hotărât să construiască lăcaşul şi tot atunci să strângă fondurile necesare. Biserica cu hramul Sfântul Garabet (Sfântul Ioan Botezătorul) s-a terminat şi s-a sfinţit în anul 1858, în prezenţa episcopului armean.

În anul 1885 Primăria Piteşti informa că în „comună" existau: 11 biserici ortodoxe, 1 catolică, 1 calvină, 1 *grigoriană*, 1 luterană şi 1 israelită. Conform documentelor din arhive dar şi a Pisaniei din interiorul bisericii scrise deasupra uşii de la intrare, biserica a suferit o renovare în anul 1892. Epitropii Bisericii Grigoriene de atunci, Caprel I. Chihaia şi Sache Vartanovici înaintează spre aprobare primăriei Piteşti un deviz pentru repararea Bisercii, în valoare de 1.500 lei, care cuprindea, între altele, reparaţia învelitorii de tablă şi reparaţii la clopotniţă.

În secolul XX biserica a suferit mai multe renovări: în anul 1914 a avut loc o reparaţie efectuată prin grija consilierilor parohiali menţionaţi pe placa comemorativă din dreapta pronaosului, în 1935 a avut loc o nouă renovare amintită de inscripţia gravată pe mozaicul din faţa intrării din biserică, pentru ca în 1966 lucrările de renovare să cuprindă: consolidarea zidurilor şi turnarea unei borduri protectoare din ciment, pavarea aleii principale din faţa bisericii, restaurarea picturii, electrificarea parţială a bisericii.

Construită într-un stil arhitectural armean, lăcaşul de cult a fost declarat monument istoric prin Ordinul 172 din 13 iunie 1954 al Comitetului de Stat pentru Arhitectură şi Construcţii. El adăposteşte pe lângă câteva icoane vechi de peste 100 de ani şi Icoana Capului Sfântului Ioan Botezătorul datând din anul 1836.

Ultimul preot permanent al bisericii datează din anii 1935-1936. De atunci biserica nu mai are un preot propriu slujbele care s-au mai ţinut fiind oficiate de preoţi veniţi de la Bucureşti. Ziua de 20 septembrie 1969 a reprezentat o zi importantă pentru biserica şi credincioşii armeni din Piteşti care au primit vizita Preafericitului Patriarh Kalustian al armenilor din Turcia şi a altor înalţi prelaţi armeni.

Aşezată în centrul oraşului Piteşti, pe strada Egalităţii nr. 43, Biserica Armeană dovedeşte vechimea elementului armean pe aceste meleaguri, gradul de civilizaţie, caracterul populaţiei armene precum şi nivelul spiritual creştin al acestora.

Şarpele de aramă în istoria medicinei

TIBERIU STĂNESCU

În urmă cu peste 50 de ani, cercetările arheologice întreprinse la Biserica Domnească din Curtea de Argeş au descoperit mormântul intact al unui voievod, într-un sarcofag de piatră, în care se odihnea de peste 500 de ani.

Voievodul pare a fi Radu I Basarab. Dovada luxului şi opulenţei de care se înconjura, cavalerul purta inele bătute în pietre preţioase, o preţioasă pafta de aur şi-n sarcofag s-au găsit mai multe tipuri de monede, între care cele „cu şarpe" au strânsă legătură cu istoria medicinei. Domnia lui Radu I Basarab începea la un sfert de secol de la teribila apariţie a ciumei negre care a pustiit Europa. S-a stabilit cu certitudine că în cursul secolului al XIV-lea şi ţara noastră a suferit de pe urma acestei calamităţi. Printre indicii figurează reprezentarea şarpelui biblic gravat pe monedele bătute în timpul domniei lui Radu I. Basarab.

Legăturile dintre reprezentarea şarpelui şi molima de ciumă datează din cele mai vechi timpuri. Conform unei istorisiri biblice, după ce au fugit din Egipt, evreii s-au răzvrătit împotriva lui Moise. Pentru a-i pedepsi, Iahve a slobozit asupra lor şerpi veninoşi, care-i muşcau şi omorau pe evrei. Panicaţi, evreii au cerut apărarea lui Moise. Şi profetul a primit poruncă de la Dumnezeu să facă un şarpe de aramă şi să-l ţintuiască de un stâlp; oricine va mai fi muşcat şi se va uita la şarpele de aramă, va scăpa cu viaţă. Foarte probabil că această calamitate a fost pricinuită de o gravă epidemie, care ar fi putut fi ciuma neagră.

Povestiri despre şerpi vindecători au circulat în toate metropolele lumii vechi, la Roma şi Constantinopole îndeosebi. Amintim despre cultul lui Esculap la Roma, adus din oraşul Epidaur, sub înfăţişarea unui şarpe mare, adăpostit în templul de pe malurile Tibrului. Esculap însuşi apare mai târziu susţinând şarpele vindecător ce domina emblematic şi istoric trecutul, prezentul şi viitorul tămăduirii.

Dascălul sau investiția în viitor. Despre modelul educativ în societatea valahă (1700-1859)

MARIN TOMA

Indiferent de direcția socială din care era privit, dascălul din Țara Românească (1700-1859) întruchipa un ideal social și educativ care viza întotdeauna viitorul, învățătura fiind considerată drept cea mai corectă cale de a atinge deziderațele stabilite. În jurul dascălului, persoană sacră, atât pentru elevi, cât și pentru părinți, exemplu de bună orânduire, morală și respect, garant al menținerii spiritului național și a credinței ortodoxe se făceau planurile pentru viitor.

În jurul imaginii dascălului valah se cristalizează încetul cu încetul și alte figuri aparținând socialului valah, precum domnitorul, preotul, boierul. Preocuparea domnitorilor Țării Românești pentru învățământ și pentru situația materială și morală a dascălilor, fie ei români sau străini, a rămas constantă de-a lungul întregii perioade studiate de noi. Chiar dacă la București au condus români, greci sau ruși, cu toții au înțeles importanța factorului educativ pentru dezvoltarea socială a țării[1]. Dacă la începutul secolului al XVIII-lea în puținele școli din principat se studiau gramatica, elemente de filosofie, greaca și slavona[2], la puțin timp, grație secretarilor italieni și francezi ai domnitorilor fanarioți, elevii se puteau pregăti și în domenii precum științele naturii și matematicii și puteau învăța limbile italiană și franceză. Începutul secolului al XIX-lea a generat apariția învățământului privat, dominat de profesori străini[3], în special francezi, dar și primele școli în limba română. Toată această evoluție a fost sprijinită de domnitori și de preoțimea română. Primele școli au fost plătite din banii mănăstirilor, care primeau ca urmare a acestei acțiuni scutiri de dări din partea Domniei. Preoții români și greci erau și dascăli în micile școli de la sate unde predau cunoștințe elementare de citit, scris și socotit copiilor de țărani care nu aveau nici timpul și nici resursele financiare necesare studiului. De asemenea, boierii români au contribuit la dezvoltarea învățământului românesc nu numai prin aducerea în țară a unor profesori străini pentru a-și pregăti copiii pentru meseriile viitorului, ci și prin construirea de școli pentru săraci pe moșiile lor. Cheltuiala cu întreținerea școlii și cu plata dascălilor le revenea în totalitate boierilor, care primeau, de multe ori, pentru eforturile lor, scutiri de taxe și impozite din partea Domniei[4].

Boierimea românească, deschisă Occidentului începând cu prima jumătate a secolului al XIX-lea, a colaborat strâns cu domnitorii Țării Românești în alcătuirea unui plan educațional național. Rezultatele acestei colaborări au început să fie vizibile în perioada regulamentară, atunci când premianții școlilor naționale românești, trimiși pe cheltuiala statului la studiu în Occident, s-au întors în țară cu titlul de doctori în domeniile lor de specialitate. Acești oameni, elevii de ieri, unii mai bogați, alții mai săraci, mulți veniți din Transilvania, prin grija dascălilor și a autorităților statului, au devenit profesori, cărturari eminenți și mari oameni de stat.

Spre deosebire de haiduc, acel model cultural antisocial al celui care, constatând o problemă o rezolvă creând alta, a celui care lua pentru a da, dascălul reprezintă un alt model social și cultural. El este cel care oferă prin învățătură o soluție pozitivă carențelor socialului. El oferă cunoștințele sale fiecărui individ, pentru ca acesta să fie capabil să găsească el singur soluții pentru lipsurile și dificultățile pe care i le opune existența cotidiană. Importanța învățământului în cadrul societății valahe este cel mai bine redată de Alexandru Ipsilanti[5] care a scutit de dări pe dascăli apreciind că aceștia, pentru a-și îndeplini misiunea, aveau nevoie de siguranță materială pentru a fi pururea cu mintea slobodă și pentru a nu avea nicio supărare.

1 A se vedea pentru începuturile învățământului românesc din Țara Românească și studiile lui Victor Papacostea: *O școală de limba și cultura slavonă la Târgoviște în timpul domniei lui Matei Basarab* (pp. 247-258), *Originile învățământului superior în Țara Românească* (pp. 259-282), *La fondation de l' Academie grecque de Bucarest. Les origines de l'erreur de datation et sa penetration dans l'historiograhie* (pp. 283-329) și *Doi bursieri ai lui Petru cel Mare la școlile din București* (pp. 330-334) în V. Papacostea, *Civilizație românească și civilizație balcanică,* București, Editura Eminescu, 1983; *Istoria învățământului din România,* București, Editura didactică și pedagogică, 1971, pp. 64-100; V.A:, Urechia, *Istoria școlelor de la 1800 la 1864,* vol. 1-3, București, 1892.

2 George Potra, *Documente privitoare la istoria orașului București (1634-1800),* București, 1982, doc. 143, p. 178.

3 Un alt aspect care a contribuit la crearea conștiinței naționale românești a fost prezența profesorilor de limba franceză în Țara Românească, în special după izbucnirea Revoluției Franceze. De menționat că domnitorii fanarioți sunt cei care intermediază acest proces francofon valah. Astfel, în anul 1761, Grigore Calimah, domn al Moldovei, avea un secretar francez al cărui nume din păcate nu ni s-a păstrat. Grigore Ghica l-a avut în slujba sa pe secretarul de la Roche, iar Nicolae Caragea pe Tissandier. Durosoy a fost în apropierea domnului Alexandru Mavrocordat Firariul, în timp ce rusofilul Constantin Ipsilanti a fost sfătuit de un aventurier francez, Gaspari, care se prezenta ca fiind conte de Belleval. În paralel cu influența în plan politic a unor francezi, mai trebuie să menționăm și rolul de învățători pe care aceștia l-au jucat în pregătirea viitoarelor elite culturale și politice române. Începând cu ultima decadă a secolului al XVIII-lea, mulți emigranți ajung din Franța revoluționară în țările române. Printre ei putem aminti pe Clemaron, institutorul copiilor lui Moruzi, domn în Moldova și pe Martinot, profesorul de matematică al logofătului Manu. Alături de aceștia ni s-au păstrat numele lui Jacques Ledoulx, frații Trecourt, Laurencon, Recordon, Colson, Mondoville, ultimii patru veniți din Rusia. În Moldova, în anul 1796, Cado de Lille primea 400 de lei pe lună pentru lecții de franceză. Un personaj interesant este Fleury „regicidul". ⟶

Narcis, istoricul clipei

MIHAELA FULGEANU-MATEI

E-n firea lucrurilor ca părinții să fie îngropați de către copii. Dar nu este în firea lucrurilor ca părinții să-și îngroape copiii. Însă, uneori, Dumnezeu întoarce roata vieții și-i lasă pe unii părinți să-și plângă durerea și să-și ia rămas-bun de la lumina ochilor lor.

Așa a fost și duminică, 13 aprilie 2008, într-o zi frumoasă și călduroasă ca sufletul lui, când doi părinți și-o soră nu mai aveau lacrimi de cât plânseseră. Copilul și fratele lor, colegul nostru, Narcis Gherghina, a plecat să scoată o revistă de istorie în lumea stelelor. A plecat să-și întâlnească profesorul, pe Valeriu Dobrinescu, pe ceilalți istorici prezenți în cartea veșniciei.

Narcis Gherghina nu a murit. Narcis, așa cum spunea și preotul la înmormântare, doarme. Somnul veșniciei. Narcis nu a murit, Narcis trăiește prin ceea ce a făcut. A lăsat, vorba lui Arghezi, „un nume adunat pe-o carte". Cartea sa, scrisă la 23 de ani, „Istoria bombardamentelor americane asupra fostelor județe Argeș și Muscel", revista sa: „Restituiri Pitești". Relansată, muncită, gândită de el, de la prima la ultima filă.

A iubit istoria mai mult decât propria viață, a absolvita Facultatea de istorie a Universității din Pitești, promoția 2002, cursurile de masterat ale Universității din Craiova (2002-2004).

A făcut cercetare. A stat ani de zile în redacții ale revistelor istorice, ale Arhivelor Militare. A trăit pentru istorie. Și avea să fie unul dintre cei mai mari istorici ai țării. Dar a avut neșansa să se îmbolnăvească. A sperat până în ultima clipă, a suportat două transplanturi și alte intervenții chirurgicale, injecții, perfuzii, tratamente. Dar a sperat. Speranța moare ultima. Și a murit o dată cu Narcis.

S-a născut într-o zi de toamnă, a plecat într-o zi de primăvară. A fost condus pe ultimul drum de familie, de prieteni, de colegii de la Centrul Cultural Pitești. A fost și a rămas un istoric al clipei. Al clipei care ne învață a muri puțin câte puțin.

⟶ Apreciat în epocă, neidentificat cu vreun membru al Convenției care să fi cerut moartea regelui, după cum povestise el românilor, francezul a fost profesorul nepoților logofătului Roznovanu și fiilor vistiernicului Iordache Balș. Unul dintre primii poeți români, Costache Conachi, a primit și el învățătură de la Fleury. Printre alți emigranți mai cunoaștem pe monarhistul Dopagne, care i-a educat pe copiii logofătului Scarlat Sturdza, atrăgându-l pe unul dintre ei spre arta filosofiei; Lejeune, aflat în slujba domnului Callimachi; abatele Lhomme, profesorul viitorului domn al Moldovei Mihail Sturdza (1834-1848) și al lui Mihail Kogălniceanu,; Colson, institutorul poetului Iancu Văcărescu, cel care va traduce din limba franceză două piese de teatru despre Napoleon Bonaparte și Cuenim, din al cărui internat moldovean au ieșit Vasile Alecsandri, unul dintre marii poeți ai românilor și diplomatul trimis de Cuza la curtea lui Napoleon al III-lea pentru a obține recunoașterea unirii din 1859; Millo, artist dramatic român; diplomatul Costantin Negri, trimisul principatelor la Constantinopol în timpul lui Cuza (1859-1866) și nu în ultimul rând același Mihail Kogălniceanu, după plecarea abatelui Lhomme. Chiar dacă acești profesori francezi nu au fost de talia celor întâlniți în statele din vestul Europei influența lor a fost destul de mare. Tinerii români, fii ai boierilor, s-au format în spiritul culturii franceze, vorbind foarte bine limba lui Voltaire și stăpânind manierele întrebuințate în marile saloane din Paris. Efectul imediat al activității acestor profesori a fost acela de a îmboldi boierimea română să citească. Bibliotecile acestora s-au umplut de cărți clasice datând din secolele XVII-XVIII. Învățământul în limba franceză l-a înlocuit în scurt timp pe cel oficial, grecesc, în așa măsură încât, potrivit mărturiilor călătorilor străini, începând cu anul 1800 aproape toți boierii români știau să vorbească în limba lui Napoleon.

4 Însă nu doar domnitorii se ocupau de dezvoltarea învățământului. Între anii 1748-1750, serdarul Sandu Bucșănescu împreună cu soția sa Maria finanțează construirea unui schit pe moșia lor de la Berislavești poruncind ca șase copii provenind din familii sărace să fie învățați carte pe cheltuiala lor la acest schit (V.A. Urechia, *Ist. șc...,* vol. I, p. 13).

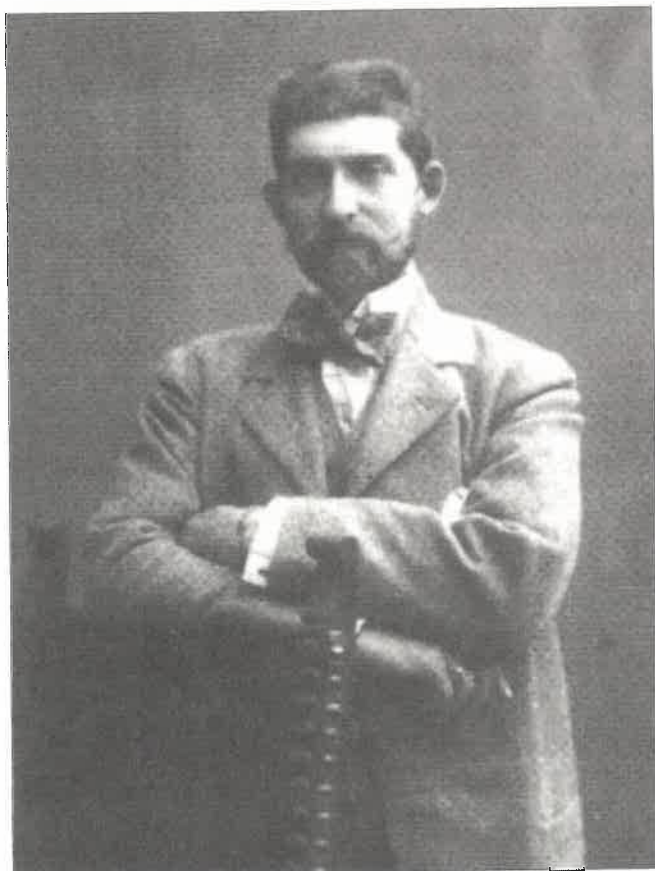
5 *De vreme ce școala slovenească domnească ce este așezată aici în orașul domniei mele în București, la Sfete Gheorghe cel Vechi, care este de învățătura cărții slovenești unde nu numai din copii pământești să află la această școală ci și alții streini dupren alte țări veniți, care școală este foarte trebuincioasă la toată opștea aceștii țări pentru învățătură, fiind metaherisit tot norodul cu această învățătură la toate trebuințele, spre a căror dare de învățătură de vechii și bătrânii răposați domni sunt orânduiți cu plata domnească doi dascăli ca să să afle în toată vremea să învețe copiii. La care școală să află Costandin, întâiul dascăl, i Dragomir al doilea dascăl care fiind pământeni cu case, socotitu le-am domniia mea trebuința ce ar avea și nu i-am lăsat să fie de tot lipsiți, a nu fi atinși de mila domnească, mai vârtos ca fiind în liniște, pururea să fie cu mintea slobodă și să poată a pune toată nevoința a să sârgui și a sta nepristan spre învățătura și pricopseala copiilor scholasnici și pentru străini și pentru pământeni, a căror dar nevoință și strădanie nu le-am trecut domnia mea cu vederea și nici am lăsat-o spre uitare, ci m-am milostivit și printr-acest hrisov al domnii mele hotărăm ca și toată casa lor, în toată vremea, să fie apărată de tot felul de dăjdii, dă nimic nici odinioară val și supărare să nu aibă.*(G. Potra, *op. cit.,* doc. 216, pp. 252-254.)

Nuanțări în discursul de la Chișinău al Regelui Ferdinand I (1920)

PETRE POPA

În 2010 se împlinesc 92 de ani de la Marea Unire din 1918. Asemenea context favorizează noi reflexii. Pri urmare, aducem în prim-plan un document istoric mai puțin mediatizat, respectiv, discursul regelui României Mari, Ferdinand I (1914-1927), ținut la Chișinău în ziua de 20 mai 1920, pe timpul vizitei efectuate, alături de regina Maria, în Basarabia. Rândurile care urmează constituie, totodată, un modest remember pentru *liderii* ce au generat, dincolo de Prut, începând din 1812, speranța reunificării cu statul român: Ion Inculeț, Ion Pelivan, Emanoil Gavriliță, Alexandru Nour, Constantin Stere, Pantelimon Halippa, Vasile Stroescu, Pavel Dicescu, Daniel Ciugureanu și mulți alții, regăsiți în panoplia militanților naționaliști din provincia amintită.

Hotărârea majoritară a membrilor Sfatului Țării de la Chișinău, format din 138 de deputați, privind unirea cu statul român (27 martie 1918), reprezentând, cronologic, prima decizie de această factură, adoptată într-o zonă tradițională aflată în afara hotarelor firești ale autohtoniei seculare, a fost acceptată, oficial, de monarhie, prin ***Înaltul Decret Regal Nr. 842,*** datat 22 aprilie 1918. Ratificarea în Parlamentul din București are loc la 29 decembrie 1919, în același timp cu legile referitoare la Bucovina și la Transilvania. Precizăm faptul că activitățile unificatoare din această provincie au

beneficiat inclusiv de protecție militară argeșeană. Astfel, pentru a preîntâmpina provocările filoruse, Regimentul Nr. 4, cu sediul în Pitești, a primit ordin să treacă Prutul la 24 februarie 1918, staționând acolo până la 24 aprilie 1918.

Concomitent, tratatele internaționale, convenite la sfârșitul Primului Război Mondial, semnate în 1919-1920, înțelegerile bilaterale ori starea de fapt existentă prin destrămarea Imperiului Austro-Ungar, Imperiului Țarist și a Imperiului Otoman au favorizat diverse inițiative ale Casei Regale din România. Printre acestea s-a aflat și prezența suveranilor Ferdinand I și Maria în mai multe localități dintre Prut și Nistru (20-25 mai 1920). Evenimentul suprapunea împlinirea a 108 ani de la semnarea, în București (16 mai 1812), a documentelor care oficializau ocuparea Basarabiei de Rusia, victorioasă împotriva Turciei (războiul din 1806-1812).

Totodată, vizita înalților oaspeți a precedat cu puțin timp desfășurarea noilor alegeri parlamentare din România interbelică (25-27 mai 1820), finalizate cu victoria Partidului Poporului (42% din voturi), condus de generalul Alexandru Averescu, viitor mareșal. S-a aflat la guvernare în etapele: ianuarie-martie 1918; martie 1920-decembrie 1921; martie 1926-iunie 1927.

Desemnat moștenitor al Tronului României la 21 noiembrie/3 decembrie 1880, devenit rege din 28 septembrie/11 octombrie 1914, în urma morții lui Carol I (27 septembrie/10 octombrie 1914); Ferdinand I (1865-1927), deși era de origine germană, acceptă orientarea politicii "externe a României spre Antanta (Franța, Anglia, Rusia), defavorabilă centralilor, iar în timpul primei conflagrații mondiale (1914-1918) și-a arătat disponibilitatea privind unirea cu statul român a provinciilor consemnate mai sus.

Asemenea dinamică a evenimentelor a inclus, printre cele cu o semnificație aparte, vizita amintită (20-25 mai 1920). Prima zi a fost consacrată, exclusiv, cunoașterii instituțiilor importante din Chișinău. În seara de 20 mai 1920, notabilitățile orașului au oferit, în onoarea regelui și a reginei, o cină oficială, pe timpul căreia monarhul României Mari a rostit un discurs. Motivându-și vizita, explica: *„O privire mișcătoare pentru inima Mea a vrut ca astăzi, în ziua Sfintei Înălțări, când toată România se va ruga pentru sufletele sutelor de ostași ai săi, cari cu vieața lor au pecetluit Hrisovul de întregire a neamului românesc, să ne aflăm, Regina împreună cu Mine, în Capitala unuia din frumoasele ținuturi unit, pe veci, cu Regatul Meu".*

Una dintre ideile cardinale degajate în continuare a constituit-o înalta apreciere conferită acestui spațiu geografic pentru creșterea rolului României în Europa. Ca urmare, demonstrația monarhului a invocat, direct, cuvintele lui Mihail Kogălniceanu (1817-1891), care în 1843 apreciase: *„Providența lua de mână națiunea română ca pe o fiică iubită între fiicele cele mai iubite, o scotea din toate*

pericolele și o înălța mai tânără și mai sdravănă decât fusese înaintea ceasului de pieire. N-avem dar drept noi, Românii, de a susține că la gurile Dunării de Jos nouă ni s-a dat o misiune de îndeplinit?"

În discursul său, regele Ferdinand I a ilustrat, constant, eforturile celor dintre Prut și Nistru pentru păstrarea demnității, ceea ce *„ne-au dat dovadă că iubirea de neam nu s-a stins în timpurile cât Basarabia a stat sub o stăpânire ce nu avea legături de suflet cu poporațiunea moldovenească, care de veacuri alcătuiește talpa acestei țări".*

Arhetipul unei asemenea perenități deveneau, în concepția regelului Ferdinand I, strădaniile voievodului Ștefan cel Mare (1457-1504): *„Sub domnia sa atât de bogată în victorii asupra păgânilor, s-a început știrbirea Moldovei, prin pierderea țărmului mării și a cetăților de pe Nistru șiDunăre. A urmat apoi răpirea Bucovinei și, în sfârșit, era astfel sfărâmată jumătate din trupul său și, din aceasta, a urmat secătuirea ei economică și socială".*

Continuând evocările de nuanță istorică, regele Ferdinand I se referea, în 1920, la îngrijorările provocate fruntașilor Moldovei din 1812, atunci când Basarabia era inclusă Imperiului Țarist, transmise, în scris, sultanului, reproducând următorul pasaj: *„Din poruncă ne vedem îndatorați a vinde toate acele de peste Prut moșii și a ne desface de dânsele... Înfățișăm cu lacrămi din suflet stingerea și pierderea ce ni se pricinuiește dintre aceasta la atâtea lăcașuri ale credinței noastre cea mai desăvârșită cădere și sdruncinare, socotind a ne lipsi de pământul strămoșesc".*

Distinct, monarhul României Mari a adus un vibrant omagiu locuitorilor satelor din Basarabia, păstrători seculari ai graiului, credinței și portului tradițional, folosind următoarele cuvinte: *„Țărănimea română dintre Prut și Nistru, atât de blândă și răbdătoare, nu a așteptat alta decât dreptatea și lumina pentru suflet, după un veac de cufundare în întuneric, prin nerespectarea limbii sale strămoșești în școală și biserică. Pe când toate celelalte limbi venite aici după răpirea Basarabiei s-au bucurat de carte, școală și biserică națională, numai Moldoveanul de baștină a fost lipsit de toate ".*

Cadrul ideatic era completat sugestiv, atât ca nuanțare a semnificației momentului, dar și apropiat sensibilității cunoscute a regelui Ferdinand I, cu 15 versuri din opera poetului basarabean Costache Stamate, relevante pentru eposul de dor și jale: *„Am fost și eu Român, /Dar m-am făcut păgân; / Căci june eu fiind, /Sărmanul meu pământ / Fu de Tătari călcat / Și ei sclav m-au luat./ De-acuma numai moartea / Să mă scape poate / De păgânătate... / C-un dor nespus / Mă uit spre- apus: /Acolo mi-i vieața; / Acolo-i speranța / Să fim fericiți, / De-am fi toți uniți... / ."*

Referindu-se la intențiile Casei Regale de a relansa, cu generozitate, spiritualitatea interbelică a Basarabiei, monarhul încredința participanții la cina amintită, că există, deja, un program pentru atare demersuri, axat pe principii diriguitoare: *„Așadar, fără nicio ură și fără vreo prigonire, vom răspândi dreptate și lumină pentru toate neamurile cari alăturea cu Românul trăesc pe solul bogat al Basarabiei. Și sunt încredințat că toate popoarele de altă limbă vor răspunde cu același duh de dreptate față de cetățenii Români și că prin pacinica lor conviețuire se va pune temelie sănătoasă propășirii acestui pământ românesc".*

Asemenea proiecții urmau să devină, peste timp, un omagiu perpetuu adus eroilor neamului, căzuți la datorie (1916-1918) în *Războiul cel Mare.* Ca dovadă, regele spunea: *„Astăzi, mulțumită ostașului român și energiei ascunse în sufletul Românului, avem fericirea să ne vedem uniți răbdător la sânul patriei deapururea întregite prin proclamarea de bună voie a sfintei uniri".*

Spre final, expozeul are nuanțe imperative în ceea ce presupunea obligațiile civice: *„Să unim deci toate sufletele, toate energiile noastre, spre a ajunge, muncind, toți fiii acestei Țări la același mare și sfânt scop. Sunt convins că toți Basarabenii vor pune mâna lor la această măreață operă".*

Ca în oricare altă oportunitate, la Chișinău, Ferdinand I își încheia patetic și apoteotic discursul său: *„Cu această nădejde neclintită ce o port în suflet, strig din toată inima: Să trăească Basarabia și Capitala ei".*

Momentul din 20 mai 1920, la care ne-am referit, a avut loc în sala Cercului de Cultură din Chișinău. Pentru zilele următoare, vizita regelui Ferdinand I și a reginei Maria va continua, devenind un succes de răsunet în condițiile date ale timpului. Ca urmare, monarhul însuși va aprecia la finalul periplului său: *„Primirea călduroasă ce Ne-a fost făcută în toate orașele și satele, pe unde drumul Ne-a dus, a* pătruns inimile Noastre de o mare bucurie.". Guvernarea era asigurată, în mai 1920, așadar, de generalul Alexandru Averescu.

Peste aproape doi ani și jumătate, la 15 octombrie 1922, va avea loc încoronarea din Catedrala Reîntregirii de la Alba Iulia, Ferdinand I de Hohenzollern-Sigmaringen și Maria de Edinburgh devenind primii suverani ai României Mari. Basarabia contribuia la noua fizionomie națională, teritorial, cu 44.422 de km², iar demografic avea aproximativ 2.860.000 de locuitori, aflați în peste 700 de așezări, din care 22 erau orașe. Unele dintre acestea păstrează și astăzi ecoul vizitei regelui Ferdinand I și a reginei Maria din 20-25 mai 1920 în Basarabia.

Am amintit mai sus de prezența Regimentului Nr. 4 Argeș în Basarabia, pe timpul când s-a decis Unirea. Aceeași unitate de luptă va prezenta onorul la trecerea, prin gara Pitești (24 iulie 1927), a trenului mortuar cu trupul neînsuflețit al regelui Ferdinand I. Locul de veci se află în pronaosul Bisericii Episcopale din Curtea de Argeș, necropolă voievodală și monarhică. Din garda militară au făcut parte inclusiv ostași ai regimentului menționat. Peste 11 ani, va fi adusă aici și racla reginei Maria (1875-1938). Titlul regal *de România* îl va purta, însă, Carol al II-lea.

Bibliografie:

Chelaru, Ion D., *Lecturi și compuneri,* Editura Școalelor, București, 1928;

Popa, Petre, *Istoria administrației în România,* Editura Universității din Pitești, Pitești, 2002;

Popa, Petre, *Pitești 620. Memento. Istorie, economie, cultură, urbanism,* Editura *Paralela 45,* Pitești, 2008 (în colaborare).

Aleanul „Alean"-ului

Din 2006, editurilor din Pitești li se adăuga încă una: este „Alean" și aparține Centrului Județean Argeș pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale care îi ducea dorul. Realizare merituoasă, dată fiind alăturarea ei acelor astfel de instituții pentru care tipărirea de cărți, publicații periodice, afișe formează o preocupare permanentă, rostul de a fi, rațiunea, sensul existenței. Prea se întrecuse până atunci „patroana" în a „îngriji" un volum după altul, pentru a nu-și trece printre izbutite și o editură. I-am gândit îndelung și matur numele și l-am anunțat. Am avut în vedere semnificația vorbei „dor", de negăsit, intraductibile într-o asemenea formă cu înțeles în creația folclorică exterioară nouă, românilor – ea se manifestă numai aici, este specific românească. Propunere însușită, care devenea faptă, realitate. S-au găsit repede solicitanți pentru apariții în această nouă editură, poate și pentru că toate condițiile (calitate și termene de apariție, preț) conveneau. Și îi „făceam safteaua" – nu cred că supără folosirea expresiei din oralitatea pe care o respectăm, la care ținem – deci „Aleanul" pornea la drum cu *Monografia comunei Cosești*, în martie 2006 (coordonator: Sorin Mazilescu, actualul director al C.J.C.P.C.T. Argeș). Veneau la rând, prin ani, volumele:

- *Școala din Vlădești-Argeș. Monografie istorică* (autor: Ion Stroe);
- *Argeș. Dicționar etnocultural* (Grigore Constantinescu);
- *Folclor poetic din Argeș. Descântece* (coordonator: Adriana Rujan);
- *Corul Ars Nova – Pitești. 35 de ani în slujba muzicii românești* (Gheorghe Gomoiu) – cele patru lucrări apărute, așijderea, în 2006;
- *Mioveni. Pași în timp* (coordonator: Adrian Sămărescu);
- *Caiete folclorice Argeș*, vol IX-X (coordonatori: Adriana Rujan, Costin Alexandrescu, Adrian Sămărescu);
- *Doina de dor... dorul de doină* (Dorin Oancea);
- *Legende și tradiții* (Ion Nania);
- *Monografia comunei Vlădești* (Ion Stroe);
- *Monografia satului Corbșori-Argeș* (Ion Miu, Maria Miu) – lucrări care au plecat înspre cititori în 2007);
- *Familii de ieri și de azi din Stănești, com. Corbi, jud. Argeș* (Gheorghe Ungureanu, Maria Ungurenuș, Mihai Ungurenuș);
- *Civilizația pietrei* (Grigore Constantinescu);
- *Școala din Hințești – lumină, statornicie, demnitate* (Constantin Guliman, Vasilica Săvulescu) – titluri scoase în 2008;
- *Dan Gherasimescu, Omul-pasăre al românilor* (coordonator: Sorin Mazilescu);
- *Caiete folclorice Argeș*, vol. XI-XII (coordonatori: Adriana Rujan, Costin Alexandrescu, Adrian Sămărescu);
- *Rusaliile. Sărbătoare multimilenară în spațiul românesc* (Ion Nania);
- *Festivalul internațional de muzică corală D. G. Kiriac* (Gheorghe Gomoiu);
- 100 de ani de activitate corală la Topoloveni (Costin Alexandrescu);
- *Stâlpeni-Argeș-România. Carte de identitate europeană* (monografie coordonată de Adrian Sămărescu);
- *Virtuozi ai fluierului. Fluierași din Argeș-Muscel* (Moise Mitulescu, Traian Ciuculescu) – apărute în 2009;
- *Cântecul Bratiei, Bratia Cântecului* (autori: Ion Stroe, Steluța Stroe) – lucrări publicate anul acesta.

Fostul director al Editurii, Adrian Sămărescu, și colegii săi își demonstrau competența, pasiunea și dragostea pentru o „meserie nouă" pentru ei, benefică prin totul cititorilor. Le continuă cu succes munca poetul Alexandru Mărchidan, secretar literar al C.J.C.P.C.T. Argeș.

Menționăm că „Alean" a onorat și trei târguri de carte, la Biblioteca Județeană Argeș „Dinicu Golescu" din Pitești (în 2008, 2009 și recent), alături de „suratele" piteștene mai vechi, având o mai îndelungată experiență, bucurându-se de o primire așteptată și alegându-se cu aprecieri la superlativ pentru calitatea exponatelor. Evident, am dobândit încrederea oamenilor care au în „Alean" un sprijin pentru publicarea unor titluri îmbogățind zestrea culturală a locurilor și înnobilând sufletele și gândul creator.

CONSTANTIN CÂRSTOIU,
SORIN MAZILESCU

Cuprins:

editorial
- Marius CHIVA – Istoria merge înainte / 2

ab initio
- Marius MOTREANU – Ion Antonescu și strălucita carieră militară /3
- Constantin VĂRĂȘCANU – Să trăiți, domnule Mareșal! /4
- Ionel Claudiu DUMITRESCU – Controverse militare ale perioadei 1940-1944 /5
- George UNGUREANU - Cum a privit ideea redobândirii cadrilaterului /8
- Elena ȘTEFĂNICĂ – Holocaustul în România de acum șapte decenii /10
- Nicolae IONESCU – Telegrama pe care mareșalul n-a citit-o niciodată /12
- Ion I.ȘTEFAN – Procesul mareșalului Ion Antonescu /18
- Nicolae Marius ANTONESCU – Recunoștința istoriei /21

file de istorie
- Eduard MINASIAN – Romana hai em jes (sunt român și armean) /22
- Marius MOTREANU – Aspecte privind istoria Comunității și a Bisericii Armene din Pitești /24
- Tiberiu STĂNESCU – Șarpele de aramă în istoria medicinei /25
- Marin TOMA – Dascălul sau investiția în viitor. Despre modelul educativ în societatea valahă (1700-1859) /26
- Mihaela FULGEANU-MATEI – Istoricul clipei /27
- Petre POPA – Nuanțări în discursul de la Chișinău al Regelui Ferdinand I (1920) /28

ab finis
- Constantin CÂRSTOIU și Sorin MAZILESCU – Aleanul „Alean"-ului /30

Restituiri Pitești

Nr. 4 (19)/2010

Colectivul de redacție:
Redactor-șef: prof. Marius CHIVA
Redactori: prof. Constantin VĂRĂȘCANU
prof. Ionel Claudiu DUMITRESCU
prof. Marius MOTREANU
Culegere: Ioana NACIU
Corectură: Constantin CÂRSTOIU
Relații cu publicul: Carmen SAITA

Consiliul științific: prof. univ. dr. Ștefan VERGATTI
col. Cornel CARP

Adresa redacției:
Centrul Cultural Pitești, Casa Cărții,
tel. 0248/216348, 219976
fax. 0248/210068

http://www.centrul-cultural-pitesti.ro

Revista **Restituiri Pitești** apare trimestrial sub egida Consiliului Local și a Primăriei Pitești. Publică articole pe teme de istorie universală și românească, sociologie politică, antropologie socială și culturală, precum și documente variate provenind din Arhivele Naționale ale Statului, Arhivele Militare Române sau arhive personale.

Apare cu sprijinul BRD.

Responsabilitatea pentru conținutul articolelor revine în totalitate autorilor (art. 206 C.P.).

ISSN: 1583-5863
Editor – Centrul Cultural Pitești
Tiparul executat la S.C. Pământul S.R.L.

Număr ilustrat cu fotografii din publicațiile vremii, din fondul Bibliotecii Județene Argeș "Dinicu Golescu" și al Bibliotecii Centrale Universitare "Lucian Blaga" Cluj-Napoca.

File din istoria militară antonesciană

